

FİNANSAL TABLOLAR ANALİZİ

Mali analiz, bir işletmenin mali yapısının ve faaliyet sonuçlarının yeterli olup olmadığının saptanması ve geleceğe yönelik tahminlerde bulunabilmesi için malin tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin ve zaman içindeki eğilimlerin incelenmesidir.

Muhasebenin sosyal sorumluluk kavramına göre işletme yönetimi ortaklara ve işletme dışındaki bilgi kullanıcılarına işletmesiyle ilgili doğru ve güvenilir bilgi iletmekten sorumludur. Bunun içinde finansal işlemlerin Genel Kabul Görmüş Muhasebe ilkelerine göre kaydedilip mali (finansal) tablolar şeklinde raporlanması ve bağımsız denetim yaptırılıp bilgi kullanıcılarının tablolara olan güvenlerinin artırılması gerekir. Mali analiz denetlenmiş mali tablolar üzerinden yapılır

İşletme ile ilgili taraflar, ihtiyaç duydukları bilgileri işletmenin denetlenmiş mali tablolarından elde edebilirler. Mali Tablo Analizlerinin amaçları aşağıdaki gibidir;

- Bir döneme ait muhasebe bilgilerinin özetlendiği mali tablolar öncelikle işletme yönetimini ilgilendirir. Yönetici, varlıkların iyi kullanılıp kullanılmadığı, faaliyetlerin etkinliği, karlılık ve mali durumu görebilmek için geçmiş döneme ait muhasebe bilgilerini inceler, geleceğe ait işletme kararlarını verirken buna göre hareket eder.
- Yönetim bilgi ve becerisi olmayan işletme sahibi veya ortaklar, görevlendirdikleri yöneticinin işletmeyi başarıyla yönetip yönetmediğini mali tablo verilerine başvurarak kontrol ederler.
- Faaliyet sonuçlarının başarısına göre mevcut ortaklar ortak kalıp kalmama kararına varırlar. İşletmenin hisse senetlerini satın alarak ortak olup olmama kararını vermek durumunda olan potansiyel hissedarlar için de karar kriteri işletme karlılığıdır. Ve bu bilgiyi mali tablolardan elde ederler.
- İşletmeye borç para (kredi) verenler, verdikleri parayı geri alıp alamayacaklarını öğrenmek için işletmenin borç ödeme gücü, likidite ve mali yapısı ile ilgili bilgileri, işletmenin mali tablolarından elde edebilirler.
- İşletmede çalışanlar ücret talepleri ve geleceklerinin güvenliği nedeniyle,
- Devlet vergi alacağı nedeniyle işletmelerin mali tablolarına ihtiyaç duyarlar.

İlgili tarafların, mali tablolardan ihtiyaç duydukları bilgileri elde edebilmeleri için mali tabloların analiz edilip yorumlanması gerekir. Bu işlemden bazı analiz teknikleri uygulanmak ve bulunan sonuçları işletmenin genel durumu ile birlikte bir bütün olarak yorumlamak suretiyle gerçekleştirilir.

Mali Tablo Analizinin Başarı Koşulları

- Mali tabloların sağlıklı bir biçimde hazırlanması ve analize esas alınan verilerin ve bilgilerin doğru olması,
- Finansal Tabloların; güvenilir, karşılaştırılabilir, zamanında düzenlenmiş, ihtiyaca uygun, anlaşılabilir, anlamlı, uyumlu, doğrulanabilir, tarafsız ve tam olması gerekir.
- İncelenen işletmenin üretim, fiyat, finansman ve benzeri politikaları ile muhasebe usullerinin bilinmesi,
- Analizi yapılan işletmenin ait olduğu endüstri kolunun ve işletmenin sahip olduğu özelliklerin bilinmesi,
- Analistin muhasebe kuramı ve uygulamalarını iyi bilmesi,
- Analistin iyi bir muhakeme yaratma ve sezgi yeteneğine sahip olması,

- Analistin işletme ile ilgili birkaç oran veya yüzdeye bağlı kalarak kesin sonuç ve yargıya varmaması,
- İnceleme dönemindeki ekonomik şartların ve eğilimlerin saptanması ve çevre koşullarının bilinmesi gerekir.

MALİ TABLO TÜRLERİ

Mali tabloların amaçları dikkate alındığında mali tablo çeşitleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir

1. Bilanço
2. Gelir Tablosu
3. Satışların Maliyeti Tablosu
4. Fon Akım Tablosu
5. Nakit Akım Tablosu
6. Kar Dağıtım Tablosu
7. Öz Kaynak Değişim Tablosu

Bunlardan Bilanço ve Gelir Tablosu **Temel Mali Tablolar** olurken, diğerleri **Ek Mali Tablolar** adını alır. Mali analizde analiz teknikleri temel mali tablolara uygulanırken, Fon Akım Tablosu ile Nakit Akım Tablosu daha çok bir analiz tekniği olarak bilinir.

A- TEMEL MALİ TABLOLAR

1. BİLANÇO

Bilanço, bir işletmenin belli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren bir mali tablodur.

Bir Bilançoda yer alan kalemlerin gruplandırılması, varlıkların ve kaynakların bir hesap dönemiyle ilişkilendirilmesine bağlı olurken, sıralanması varlıkların en likit olandan en az likit olana doğru, kaynakların ise ödenme vadelerine göre olur.

Bir bilançonun aktif ve pasif şu sıra ile gruplandırılır:

AKTİF

1. Dönen Varlıklar
2. Duran Varlıklar

PASİF

1. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (Borçlar)
2. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar (Borçlar)
3. Öz Kaynaklar (Öz Sermaye)

Bilanço Gruplarının İçerik ve Anlamları

1. DÖNENVARLIKLAR

Dönen varlıklar en fazla bir yıl içinde tahsil edilebilecek, satılabilecek, kullanılabilir, tüketilebilecek varlıklar ile eldeki nakit ve bankadaki mevduattan oluşur. Buna göre Dönen Varlıklar ana grubu Tekdüzen Hesap Planına ve Sermaye Piyasası Kuruluna göre şu alt gruplar şeklinde sıralanır. : (Parantez içinde gösterilenler SPK'nın farklı bölümlendirilmeleridir.

1. Hazır Değerler
2. Menkul Kıymetler
3. Ticari Alacaklar (Kısa Vadeli Ticari Alacaklar)

4. Diğer Alacaklar (Diğer Kısa Vadeli Alacaklar)
5. Stoklar
6. Gelecek Aylara ait Giderler ve Gelir Tahakkukları
7. Diğer Dönen Varlıklar

Mali analiz açısından Dönen Varlıklar toplamına **brüt çalışma sermayesi**; dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynakları (borçları) aşan kısmına **net çalışma sermayesi**, kaynaklardan eksik olan kısmına da net çalışma sermayesi noksanı denir. Brüt çalışma sermayesi iki işe yarar.

- Günlük faaliyetleri sürdürme ve
- Kısa vadeli borçları ödeme

Bunlardan birincisi net çalışma sermayesiyle sağlanır. Bunun için dönen varlıkların işletmenin hem kısa vadeli borçlarını ödemeye, hem de günlük faaliyetlerini sürdürmeye yetecek büyüklükte ve yapıda olması gerekir. Ancak bu durumdaki dönen varlıklar işletme faaliyetlerine sıkça katılır ve kendi içindeki dönüşümü artarak aktifin verimliliğine ve karlılığına katkıda bulunabilir. Bunun için de dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklar ve öz kaynakların dönem net karıyla finanse edilmiş olması gerekir. Bu arada stokların uzun vadeli ticari borçlarla finanse edilmişliği de istenir. Dönen Varlıklar hiçbir zaman birkaç kaleme toplanmamalı, aksine kalemler dengeli dağılım göstermelidir.

Dönen varlıkların ticaret işletmeleri ile hem üretim hem de ticaretle uğraşan işletmelerde duran varlıklardan büyük olması istenir. Üretim işletmelerinde duran varlıkların dönen varlıklardan büyük olması beklenir.

DURAN VARLIKLAR

Duran varlıklar bir yıldan daha uzun sürede tahsil edilebilecek, satılabilecek, kullanılabilir ve tüketilebilecek varlıklardan oluşur. Buna göre duran varlıklar, Tekdüzen Hesap Planına ve Sermaye Piyasası Kuruluna göre şu alt gruplar şeklinde sıralanır; (Parantez içinde gösterilenler SPK'nın farklı bölümlendirmeleridir.)

1. Ticari ALACAKLAR (Uzun Vadeli Ticari Alacaklar)
2. Diğer Alacaklar (Diğer Uzun vadeli Alacaklar)
3. Mali Duran Varlıklar (FİNANSAL DURAN VARLIKLAR)
4. Maddi Duran Varlıklar
5. Maddi olmayan Duran Varlıklar
6. Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar
7. Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları
8. Diğer Duran Varlıklar

Duran varlıkların finansmanında asla kısa vadeli yabancı kaynaklar (borçlar) kullanılmamalıdır. Aksi halde işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücü zayıflayacağı gibi net çalışma sermayesi noksanı da ortaya çıkar. Bu ana grubun finansmanı öz kaynaklar (öz sermaye) ve uzun vadeli yabancı kaynaklar (borçlar) olmalıdır.

Duran varlıklar kendi içinde dönüşümü pek olmayan bir gruptur. Bu grupta ticari Alacaklar, Diğer Alacaklar, Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları gibi vadesi bir yılın altına indiğinde dönen varlıklara dönüşecek kalemler olduğu gibi maddi ve maddi olmayan duran varlıklar gibi sürekli olarak grupta duracak kalemler de vardır. Bu son iki kalem ancak karlı yıllarda amortisman gideri kadarıyla yatırımın fon olarak geri dönmesi anlamında dönen varlığı dönüşür.

Duran Varlıkların aktif verimliliğine katkısı bir hesap döneminde Dönen Varlıklarınkine göre daha yavaş ve daha azdır. Fakat yanlış kaynaktan finanse edildiğinde, yanlış ve gereğinden fazla

yatırım yapıldığında, kötü yönetildiğinde aktif verimliliğine ve karlılığına ters önde etkisi mutlaka fazla olacaktır.

Duran varlıklar toplamı sanayi işletmelerinde dönen varlıklar toplamından genelde büyük olurken, sanayi ve ticaret işletmesi olarak faaliyet gösteren işletmeler ile sırf ticaretle uğraşan işletmelerde ise bunun tersi beklenir.

KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

Kısa vadeli yabancı kaynaklar, bir yıl içinde ödenmesi gereken ve ödenmeleri dönen varlıklarla yapılacak olan borçlardır. Buna göre kısa vadeli yabancı kaynaklar ana grubu Tekdüzen Hesap Planına ve Sermaye Piyasası Kuruluna göre şu alt gruplar şeklinde sıralanır; (Parantez içinde gösterilenler SPK'nın farklı bölümlendirmeleridir.)

1. Mali (Finansal) Borçlar
2. Ticari Borçlar
3. Diğer Borçlar (Diğer Kısa Vadeli Borçlar)
4. Alınan Avanslar
5. Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler
6. Borç ve Gider Karşılıkları
7. Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları
8. Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların tamamı daima Dönen Varlıkların finansmanında kullanılmalıdır. Çünkü bir yıl içinde vadeli gelecek olan borçlar, ancak kendi içinde dönüşüm halinde olan ve yıllık faaliyetlere en sık katılan Dönen Varlıklardan karşılanabilir. Diğer taraftan Dönen Varlıklar toplamı Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardan büyük olmalı ki, hem borç ödenebilsin hem de günlük faaliyetler sürdürülebilsin.

Ayrıca Dönen Varlıklar nakit, mal ve hizmet şeklinde ödenecek kısa vadeli borçları karşılayabilecek çeşitlilikte olmalıdır. Büyüklük ve yapısı bakımından yeterli olmayan Dönen Varlıklar işletmeyi borçla borç ödeme ve dolayısıyla faiz yüküne katlanma durumuna düşüreceği gibi, günlük faaliyetleri de aksatır. Bu gibi durumlar işletmenin kredibilitésini de düşürür.

Kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamının daima uzun vadeli yabancı kaynaklar toplamından küçük olması istenir. Bu durumdaki bir işletmenin borç ödeme gücü akımından iyi olabileceği düşünülmür.

UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

Uzun vadeli yabancı kaynaklar, bir yıldan daha uzun sürede ödenecek ve ödenmeleri işletmenin yatırım politikasına ve karlılığına bağlı olan borçlardır. Bu nedenle bilanço pasifinin ikinci ana grubu durumundadır. Uzun vadeli yabancı kaynaklar Tekdüzen Hesap Planına ve Sermaye Piyasası Kuruluna göre şu alt gruplar şeklinde sıralanır; (Parantez içinde gösterilenler SPK'nın farklı bölümlendirmeleridir.)

1. Mali (Finansal) Borçlar
2. Ticari Borçlar
3. Diğer Borçlar (Diğer Kısa Vadeli Borçlar)
4. Alınan Avanslar
5. Borç ve Gider Karşılıkları
6. Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları
7. Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar

Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar (borçlar) vadeleri bir yılın altına indiğinde Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklara dönüşür.

Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar normalde Duran Varlıkların finansmanında kullanılır. Ancak zorunlu olduğunda geçici sürelerle Dönen Varlıkların finansmanında kullanılması düşünülebilir. Diğer taraftan Uzun Vadeli Ticari Borçların, Dönen Varlıkların Stoklar kaleminin finansmanında kullanılması doğaldır.

Bir işletmenin uzun vadeli borç ödeme gücü onun yatırım politikasına (gücüne) ve karlılığına bağlıdır. Yatırım gücü, Maddi Duran Varlıklara bağlanan fonların karlı dönemlerde amortisman yoluyla işletmeye geri dönmesidir.

Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar toplamının Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar toplamından büyük olması istenir. Kendisinden uzun süre faydalanılacak olması bu kaynağın maliyetini azaltacağı gibi, aktif verimliliğini ve karlılığını da artıracaktır.

ÖZ KAYNAKLAR (Öz Sermaye)

Öz Kaynaklar, ortakların kuruluş sırasında ve sonradan sermaye artışlarında koydukları sermaye ile kardan işletmede bırakılan kısımlardan oluşur. Bin anlamda geri ödemesiz öz kaynak olarak pasifte üçüncü ana grup şeklinde yer alır ve Tek düzen Hesap Planına göre sırasıyla şu alt grupları içerir:

1. Ödenmiş Sermaye
2. Sermaye Yedekleri
3. Kar Yedekleri
4. Geçmiş Yıllar Karları
5. Geçmiş Yıllar Zararları (-)
6. Dönem Net Karı veya Zararı (-)

SPK ya göre Öz Sermaye adıyla ana grup kalemleri şu şekilde sıralanır

1. Sermaye
2. Sermaye Taahhütleri (-)
3. Emisyon Primi
4. Yeniden Değerleme Artışı
5. Yedekler
6. Net Dönem Karı
7. Dönem Zararı (-)
8. Geçmiş Yıl Zararları (-)
9. Geçmiş Yıl Karları

Bunlardan Geçmiş Yıllar Zararları ile Dönem Net Zararı grubun negatif kalemleridir. Bu tür kalemleri mevcudiyeti öz kaynaklar topları azaltır. Bu bakımdan hiç olmamaları veya olduğunca küçük tutarda olmaları iyidir.

Öz Kaynaklar her şeyden önce Duran Varlıkların finansmanında kullanılır. Yalnız Dönem Net Karı, Dönen Varlıkların finansman kaynağı durumundadır. Bu sayede Dönen Varlıkların Kısa Vadeli Yabancı Kaynakları aşan kısmı olan net çalışma sermayesi oluşur.

Öz Kaynakların, Kar Yedekleri, Geçmiş Yıllar Karları ve Dönem Net Karının oluşturduğu oto finansman yapısı ne kadar kuvvetli olursa o kadar iyidir. Çünkü böyle bir durumda sermayeyi temsil eden ortakların elinde bulunan hisse senetlerinin piyasa değeri nominal değerlerinin üzerine çıkacaktır.

Öz Kaynaklarda ikinci önemli kalem Ödenmiş Sermaye olurken, Sermaye Yedekleri çoğunlukla fiktif (hayali) değerlerden oluşur.

Öz Kaynaklar ortakların aktif üzerindeki hak sahipliğini gösteren ve şirket alacakları için de güvence olan bir gruptur. Bu bakımdan Öz Kaynaklar toplamının Kısa ve Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar toplamından büyük olması veya en azından onların toplamı kadar olması istenir.

Bilanço İlkeleri

Bilançoda Varlıklara İlişkin İlkeler

1. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşecek varlıkları bilançoda dönen varlıklar içinde gösterilir.
2. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşemeyen, hizmetlerinden bir hesap döneminden daha uzun sürelerle yararlanan uzun vadeli varlıkları bilançoda duran varlıklar grubu içinde gösterilir. Dönem Sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar dönen varlıklar grubunda ilgili hesaplara aktarılır.
3. Bilançoda varlıklar, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleriyle gösterebilmek için, varlıklardaki değer düşüklüklerini göstererek karşılıkların ayrılması zorunludur.
4. Gelecek dönemlere ait olarak önceden ödenen giderler ile cari dönemde tahakkuk eden ancak gelecek dönemlerde tahsil edilecek olan gelirler kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda ayrıca gösterilmelidir.
5. Dönen ve duran varlıklar grubunda yer alan alacak senetlerini, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değeri ile gösterebilmek için reeskont işlemi yapılmalıdır.
6. Duran varlıklar grubunda bulunan maddi ve maddi olmayan duran varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla her dönem ayrılan amortismanların birikmiş tutarları ayrıca bilançoda gösterilmelidir.

Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler

1. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelen borçları, bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir.
2. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelmemiş borçları, bilançoda uzun vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar kısa vadeli yabancı kaynaklar grubundaki ilgili hesaplara aktarılır.
3. Tutarları kesinlikle saptanamayanları veya durumları tartışmalı olanları da içermek üzere, işletmenin bilinen ve tutarları uygun olarak tahmin edilen bütün yabancı kaynakları kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda gösterilmelidir.
4. Gelecek dönemlere ait olarak önceden tahsil edilen hasılat ile cari dönemde tahakkuk eden ancak gelecek dönemlerde ödenecek olan giderler kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda gösterilmelidir.
5. Kısa ve uzun vadeli kaynaklar grubunda yer alan borç senetlerini bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır.

Öz Kaynaklara İlişkin İlkeler

1. İşletme sahip veya ortakların sahip veya ortak sıfatıyla işletme varlıkları üzerindeki hakları öz kaynaklar grubunu oluşturur. İşletmenin bilanço tarihindeki ödenmiş sermayesi ile işletme faaliyetleri sonucu oluşup, işletmede bırakılan karları ile dönem net karı veya zararı bilançoda öz kaynaklar grubu içinde gösterilir.
2. İşletmenin ödenmiş sermayesi bilançonun kapsamı içinde tek bir kalem olarak gösterilir.
3. Öz kaynakların bilançoda net olarak gösterilmesi için geçmiş yıllar zararları ile dönem zararı, öz kaynaklar grubunda indirim kalemleri olarak yer alır.

4. Öz Kaynaklar; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş yıllar karları (zararları) ve dönem net karı (zararı)'ndan oluşur.

2. GELİR TABLOSU

Gelir Tablosu, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde kullandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği net karını veya zararını kapsar.

Gelir Tablosu, mali tablolar ilkelerine uygun tek düzen formlar şeklinde hazırlanır. İşletmeler karşılaştırmalarda kolaylık sağlayacak ve anlam birliği oluşturacak şekilde Gelir Tablolarını düzenlemek zorundadır. Gelir Tablosu finansal analize elverişli olarak rapor tipinde ya da hesap tipi olarak düzenlenebilir.

Gelir Tablosunda, süreklilik gösteren ve göstermeyen gelir ve giderler; olağan gelir ve kârlar, olağan gider ve zararlar; olağan dışı gelir ve kârlar ve olağan dışı gider ve zararlar olarak ayrı gruplar şeklinde gösterilmiştir. Finansman giderleri ayrı bir gruptur. Gelir tablosunda yer alan kalemler arasında mahsup yapılamaz. Ayrıca tutarı olmayan kalemler gelir tablosunda yer almaz. Gelir tablosunun bölümleri incelendiğinde, bir tüzel kişiliğin belirli bir döneme ait faaliyetleri ile ilgili detaylı bilgi edinmek ve hangi aşamada kâr veya zararda olduğunu tespit etmek mümkün olacaktır. Bu incelemelerde, şirketin faaliyette bulunduğu iş alanının kârlı olup olmadığı, borç yükünün miktarı, geçmişten gelen başka yükümlülükleri olup olmadığını anlamak mümkün olabilecektir.

Gelir Tablosunun Bazı İlkeleri

1. Gerçekleşmemiş satışlar, gelir ve karlar; gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler gerçek tutarından fazla veya az gösterilmemelidir.
2. Belli bir dönemin satışları ve gelirleri bunları elde etmek için yapılan satışların maliyeti ve giderleri ile karşılaştırılmalıdır.
3. Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar ile Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar için uygun amortisman ve tükenme payı ayrılmalıdır.
4. Maliyetler; maddi duran varlıklar, stoklar, onarım ve bakım ve diğer gider grupları arasında uygun bir şekilde dağıtılmalıdır.
5. Arızı ve olağanüstü niteliğe sahip kâr ve zararlar meydana geldikleri dönemde tahakkuk ettirilmeli, fakat normal faaliyet sonuçlarından ayrı olarak gösterilmelidir.
6. Bütün kâr ve zararlardan, önceki dönemlerin mali tablolarında düzeltme yapılmasını gerektirecek büyüklük ve niteliktekiler dışında kalanlar, dönemin gelir tablosunda gösterilmelidir.
7. Karşılıklar, işletmenin kârını keyfi bir şekilde azaltmak veya bir döneme ait kârı diğer döneme aktarmak amacıyla kullanılmamalıdır.
8. Dönem sonuçlarının tespiti ile ilgili olarak uygulana gelen değerlendirme esasları ve maliyet yöntemlerinde bir değişiklik yapıldığı takdirde, bu değişikliğin etkileri açıkça belirtilmelidir.
9. Bilanço tarihinde var olan ve sonucu belirsiz bir veya bir kaç olayın gelecekte ortaya çıkıp çıkmamasına bağlı durumları ifade eden, şarta bağlı olaylardan kaynaklanan, makul bir şekilde gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen gider ve zararlar, tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılır. Şarta bağlı gelir ve karlar için ise gerçekleşme ihtimali yüksek de olsa herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz; dipnotlarda açıklama yapılır.

B- EK MALİ TABLOLAR

1. SATIŞLARIN MALİYETİ TABLOSU

Satışların Maliyeti Tablosu işletmelerin dönem içindeki stok hareketlerini, üretim maliyetlerini, satılan mamul maliyetlerini, satılan hizmet maliyetlerini gösterir. Bilindiği gibi gelir tablosunda satışların maliyeti bölümü bulunmaktadır. Buradaki satışların maliyeti ayrı bir tablo şeklinde düzenlenerek ve hesaplanarak gelir tablosuna ek olarak konulmaktadır. Yani gelir tablosunun bir ekini oluşturmaktadır.

Gelir tablosunda yer alan satışların maliyeti ayrı bir tabloda hesaplanarak gelir tablosunda yerine konur.

Satışların maliyeti tablosunun ana kalemleri aşağıda açıklanmıştır:

Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri: Mamulün bünyesine giren mamulün temel ögesini oluşturan ve mamulün bünyesine doğrudan yüklenebilen maddelerin kullanımı bu grupta yer alır. Üretimde kullanılmayan ve satılan ilk madde ve malzemenin maliyeti, tablonun ticari faaliyete ilişkin bölümünde dikkate alınır.

Direkt İşçilik Giderleri: Mamulü meydana getirmek için harcanan ve maliyetlere doğrudan yüklenebilen direkt işçilik giderlerini içerir.

Genel Üretim Giderleri: Üretim faaliyetleri ve bu faaliyetlerle ilgili olarak yapılan hizmetlere ilişkin direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik giderleri dışında kalan giderleri içerir.

Yarı Mamul Stoklarında Değişim: Henüz mamul haline gelmemiş fakat ilk madde ve malzeme ile işçilik ve genel üretim giderlerinden pay almış, üretim aşamasındaki maddelerin dönem başı stoku ile dönem sonu stoku arasındaki fark bu grupta yer alır.

Mamul Stoklarında Değişim: Direkt ilk madde ve malzeme, direkt işçilik, genel üretim giderleri ve yarı mamul kullanım tutarlarının toplamı üretim maliyetini verir. Dönem başı mamul stoku ile dönem sonu mamul stoku ve mamullerinin bir bölümünü iç tüketimde kullanan işletmelerde, söz konusu tüketim miktarının toplamı arasındaki fark "Mamul Stoklarında Değişim" tutarını oluşturur. Bu tutarın üretim maliyetine eklenmesi veya çıkarılması ile satılan mamul maliyetine ulaşılır.

İşletmenin satılan mamul maliyeti, satılan ticari mal maliyeti ve satılan hizmet maliyetinin toplamı, gelir tablosunda **Satışların Maliyeti** bölümünde yer alan tutarları ifade eder.

<u>SATIŞLARIN MALİYETİ TABLOSU</u>	
ÜRETİM MALİYETİ	
A- Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri
B- Direkt İşçilik Giderleri
C- Genel Üretim Giderleri
D- Yarı Mamul Kullanımları
1- Dönem Başı Stok (+)
2- Dönem Sonu Stok (-)
ÜRETİLEN MAMUL MALİYETİ
E- Mamul Stoklarında Değişim
1- Dönem Başı Stok (-)
2- Dönem Sonu Stok (-)
I- SATILAN MAMUL MALİYETİ
TİCARİ FAALİYET	
A- Dönem Başı Ticari Mallar Stoku (+)
B- Dönem İçi Alışlar (+)
C- Dönem Sonu Ticari Mallar (-)
II – SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ
III – SATILAN HİZMET MALİYETİ
SATIŞLARIN MALİYETİ (I + II + III)

2. FON AKIM TABLOSU

İşletmelerin belirli bir hesap döneminde sağladığı finansal kaynaklarını ve bunların kullanım yerlerini gösteren finansal bir tablodur. Finansal analiz ve denetleme amaçlarına hizmet eden önemli araçlardan bir tanesidir. Fon akım tablosu hem yöneticilere hem de kredi sağlayanlara yardımda bulunan bir tablodur. Bu tablo sayesinde işletmenin faaliyetleri sonucu meydana getirilen ya da borçlanma şeklinde ortaya çıkan fonlar ile neler yapıldığı ve bu fonların nerelerde kullanıldığı açıkça görülmektedir.

Fon akım tablosu, işletmenin dönem boyunca faaliyetlerden sağladığı fonları, yatırım ve finansman faaliyetlerini özetler. Ayrıca dönem boyunca finansal durumda meydana gelen değişiklikleri açıklar.

Fon akım tablosu, bir dönem içinde işletmenin sağlamış olduğu tüm mali kaynakları ve bunların kullanım yerlerini göstererek, bilanço ve gelir tablosunda görülmeyen fon akımını ortaya koymak amacıyla hazırlanan bir tablodur.

FON AKIM TABLOSU
FON KAYNAKLARI
FAALİYETLERDEN SAĞLANAN KAYNAKLAR
Olağan Kâr
Amortismanlar (+)
Fon çıkışı gerektirmeyen diğer giderler (+)
Fon girişi sağlamayan gelirler (-)
OLAĞANDIŞI FAALİYETLERDEN SAĞLANAN KAYNAKLAR
Olağandışı Kar
Fon çıkışı gerektirmeyen diğer giderler (+)
Fon girişi sağlamayan gelirler (-)
DÖNEN VARLIKLAR TUTARINDAKİ AZALIŞLAR
DURAN VARLIKLAR TUTARINDAKİ AZALIŞLAR
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLARDAKİ ARTIŞLAR
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLARDAKİ ARTIŞLAR
SERMAYE ARTIRIMI
HİSSE SENETLERİ İHRAÇ PRİMLERİ
FON KULLANIMLARI
FAALİYETLE İLGİLİ KULLANIMLAR
Olağan Zarar
Amortismanlar (-)
Fon çıkışı gerektirmeyen diğer giderler (-)
Fon girişi sağlamayan gelirler (+)
OLAĞANDIŞI FAALİYETLERLE İLGİLİ KULLANIMLAR
Olağandışı Zarar
Fon çıkışı gerektirmeyen diğer giderler (-)
Fon girişi sağlamayan gelirler (+)
ÖDENEN VERGİ VE BENZERLERİ
ÖDENEN TEMETTÜLER
DÖNEN VARLIKLAR TUTARINDAKİ ARTIŞLAR
DURAN VARLIKLAR TUTARINDAKİ ARTIŞLAR
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLARDAKİ AZALIŞLAR
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLARDAKİ AZALIŞLAR
SERMAYEDEKİ AZALIŞLAR

Fon Akım Tablosu Düzenleme: Fon akım tablosunun düzenlenmesi için ilk olarak birbirini izleyen en az iki dönemin bilançoları, gelir tabloları ve kâr dağıtım tabloları olması gereklidir. Daha sonra işletmenin bilançolarında yer alan varlık ve kaynak hesaplarındaki artışlar ve azalışların belirlenmesi gerekir.

Fon akım tablosu düzenlenirken bilançoların karşılaştırılmasında ortaya çıkan fon kaynak ve kullanımlarında tekrarları önlemek için pasifteki öz kaynaklarda ortaya çıkan artışların ayrıntılı bir şekilde bilinmesine ihtiyaç duyulur. Bu kaynakla ilgili olarak göz önüne alınması gereken diğer bir hususta, amortisman tabii duran varlık hesapları ve ilgili dönemin amortisman giderlerinin birlikte değerlendirilmesidir. Bilançodaki aktifi düzenleyen karşılık hesapları ile bu karşılıkların ilgili olduğu varlık hesaplarının beraber düşünülmesi ve ona göre hesaplanması gerekir.

Fon Akım Tablosu Düzenleme Kuralları

1. Fon akım tablosu, temel mali tablolar ile birlikte sunulur. Bu tablolar, gelir tablosunun sunulduğu her dönem için, cari dönem ve önceki dönem verilerini içerecek biçimde düzenlenir.
2. Fon akım tabloları düzenlenirken fon kavramının hangi anlamda kullanıldığı açıkça belirtilir.
3. Fon akım tablolarında, olağan faaliyetlerden sağlanan veya faaliyetlerde kullanılan fonlar, diğer fon kaynak ve kullanım yerlerinden ayrı başlıklar altında sunulur. Böylece işletmenin fon yaratma gücünün ne olduğu veya faaliyetlerinde ne ölçüde fon kullanıldığı ortaya konulur.
4. İşletmenin normal olağan faaliyetleri dışında kalan olağandışı işlemlerden elde edilen fonlar veya kullanılan fonlar, fon akım tablosunda; önemli tutarlarda olmaları durumunda olağan faaliyetlerden sağlanan veya kullanılan fondan ayrı bir başlık altında sunulur.
5. Bazı finansal işlemler, bir tür varlığın diğer bir varlık türüyle değiştirilmesi biçiminde ortaya çıkar. Böyle bir durum işletmenin finansman ve yatırım faaliyetinin bir parçası olduğu için, fon akım tablosunda yer alır. Bu tür işlem örnek olarak tahvil borcuna karşılık hisse senedi verilmesi gösterilebilir.
6. Fon akım tablolarından amaçlanan yararın sağlanabilmesi için her türlü işlemin finansman ve yatırım yönleri ayrı ayrı açıklanır. Örneğin, bir duran varlığın satın alınmasından doğan fon çıkışları ayrı, satılmasından doğan fon girişleri ayrı ayrı açıklanır veya bir tahvil ihraç edilerek bir varlık alınmışsa; ihraç edilen tahviller ayrı, satın alınan varlıklar ayrı açıklanır.
7. Her işletme veya işletmeler topluluğu, içinde buldukları koşullara göre fon akım tablolarını en fazla bilgiyi içerecek biçimde düzenler.
8. Fon akım tablosu, net yönteme göre düzenlenir ve olağan kardan başlanıp, dönem içinde fon hareketine neden olmayan gelir ve giderlere ait bilgiler verilerek düzeltmeler yapılır.
9. Nakit akım tablosu ise, brüt yönteme göre düzenlenir ve dönem içinde fon sağlayan gelirler ayrı, fon hareketine neden olan maliyet ve gider unsurları ayrı gösterilir.
10. Fon hareketine neden olmayan, yalnızca hesaplar arasında yapılan aktarmalar dolayısıyla hareket gösteren hesaplar, fon akım tablolarında yer almaz.

Fon Akım Tablolarında Yer Alan Kalemlere İlişkin Açıklamalar

A- FON KAYNAKLARI

1 - Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar: Bu başlıkta işletmenin olağan faaliyetlerinden sağlanan net kaynak tutarı gösterilir. Bu kalemin hesaplanmasında, Gelir Tablosundaki olağan kar bir fon kaynağı olarak dikkate alınır. Bu tutara, karın oluşumuna etki eden ancak, gerçek anlamda bir fon hareketi sağlamayan giderler eklenir, fon hareketi sağlamayan gelirler ise indirilir.

Fon çıkışı gerektirmediği için eklenmesi, gereken giderler, amortismanlar, karşılıklar ve gelecek aylara ait giderlerin döneme ilişkin paylarıdır. Olağan kar olumlu etkilemekle birlikte fon girişi sağlamayan gelecek aylara ait gelirlerin bu döneme ilişkin payları ve konusu kalmayan karşılıklar bu kardan indirilir.

2 - Olağandışı Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar: Bu grupta, işletmenin süreklilik göstermeyen olağandışı işlemlerinden dolayı sağladığı net fon tutarı gösterilir.

Olağandışı gelir ve karlar ile olağandışı gider ve zararlar arasındaki pozitif farkı gösteren olağandışı kara, fon çıkışı gerektirmeyen kalemler eklenir ve fon girişi sağlamayan kalemler bu kardan indirilir.

Duran varlık satışlarından sağlanan kaynağın satış tutarı üzerinden fon akım tablosunda yer alması gerektiğinden, olağandışı gelir ve karlara kaydedilen duran varlık satış karı veya zararının gerekli düzeltmeyi yapmak üzere, olağandışı kara; duran varlık satış zararı eklenir ve duran varlık satış karı ise indirilir.

3 - Dönen Varlıklar Tutarındaki Azalışlar: Dönen varlıkların brüt tutarında ortaya çıkan azalışları ifade eder.

4 - Duran Varlıklar Tutarındaki Azalışlar: Duran varlıkların tutarındaki azalışlar da bir fon kaynağıdır. Duran varlık satışından sağlanan kaynaklar satış tutarı üzerinden tabloda gösterilir.

5 - Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar: Bilançolardaki borç ve gider karşılıkları dışında, kısa vadeli yabancı kaynak kalemlerindeki artışları gösterir.

6 - Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar: İşletmenin bilançoda yer alan borç ve gider karşılıkları dışında, uzun vadeli yabancı kaynak artışlarını ifade eder.

7 - Sermaye Artırımı: İşletmenin sermayesinde dış kaynaklardan sağlanan artış tutarlarını ifade eder.

8 - Hisse Senetleri İhraç Primleri: Cari dönemle ilgili ihraç primi tutarları da bir fon kaynağıdır.

B- FON KULLANIMLARI

1 - Faaliyetlerle İlgili Fon Kullanımı: İşletmenin dönem faaliyetini zararlar kapatması halinde bu zarar tutarı bir kaynak kullanımıdır.

Fon çıkışı gerektirmeyen giderler, olağan zararı azaltır. Buna karşılık, fon girişi sağlamayan gelirler, olağan zararı artırır. Bu ekleme ve indirimler sonucunda pozitif bir tutarın ortaya çıkması durumunda; söz konusu tutar, fon kaynağı olarak dikkate alınır.

2 - Olağandışı Faaliyetlerle İlgili Kullanımlar: Olağandışı gelir ve karlar ile olağandışı gider ve zararlar arasındaki negatif fark, olağandışı zararı ifade eder. Bu olağandışı zarara, fon çıkışını gerektirmeyen kalemlerin eklenmesi ve fon girişi sağlamayan kalemlerin indirilmesi sonucunda bulunan negatif fark olağandışı faaliyetlerle ilgili fon kullanımıdır. Bu farkın pozitif bir tutar olması durumunda, fon kaynağı olarak dikkate alınması gerekir.

3 - Ödenen Vergi ve Benzerleri: Bir önceki dönem karından ödenen kurumlar ve gelir vergileri ile diğer kesinti kalemlerini gösterir.

4 - Ödenen Temettüleri: Bir önceki dönem karından pay sahiplerine ve diğer kişilere ödenen temettüleri ve yedeklerden dağıtılan temettüleri ifade eder.

5 - Dönen Varlıkların Tutarındaki Artışlar: İşletmenin dönen varlıklarının brüt tutarında meydana gelen artışları ifade eder.

6 - Duran Varlıkların Tutarındaki Artışlar: Yeniden değerlemeden kaynaklananlar dışında, duran varlıkların brüt tutarında ortaya çıkan artışları içerir.

7 - Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Azalışlar: İşletmenin borç ve gider karşılıkları dışında, kısa vadeli yabancı kaynak kalemlerindeki azalışları ifade eder.

8 - Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Azalışlar: İşletmenin borç ve gider karşılıkları dışındaki, uzun vadeli yabancı kaynaklarında ortaya çıkan azalışları ifade eder.

9 - Sermayedeki Azalış: İlgili mevzuat uyarınca sermayede yapılan indirim tutarlarını ifade eder.

3. NAKİT AKIM TABLOSU

Nakit Akım Tablosu, bir işletmede belli bir dönemde nakit hareketlerini açıklayan bir tablodur. Bu tablo, belli bir dönemde hangi kaynaklardan ne kadar nakit sağlandığını ve nerelere ne kadar nakit harcadığını gösterir. Nakit akım tabloları işletmenin nakit yönetimini ve politikasını ifade eder.

Nakit akım tablolarında sadece nakit giriş ve çıkışlar yer alır. Dolayısıyla Fon Akım Tablosundan daha dar kapsamlı bir tablodur. Nakit giriş ve çıkışına sebep olmayan gider ve gelirler veya iktisadi olaylar bu tabloda yer almazlar.

İşletmenin dönem başındaki kasa mevcudu ve banka hesaplarında bulunan mevduat Dönem başı Nakit Mevcudu olarak tabloya aktarılır. Dönem başı nakit mevcutlarına dönem içi nakit girişleri ilave edilip, dönem içi nakit çıkışları düşüldükten sonra kalan tutar Dönem sonu Nakit Mevcudunu oluşturur. Bu tutarın dönem sonundaki işletmenin kasa ve banka mevcutları tutarını sağlaması gerekir.

Bir önceki dönemin dönem sonu nakit mevcudu bir sonraki dönemin dönem başı nakit mevcududur. Aynı dönemin dönem sonu nakit mevcudu ile dönem başı nakit mevcudu arasındaki olumlu veya olumsuz fark Nakit Artış veya Azalışını ifade eder.

Nakit Akım Tablosu, hangi dönem için düzenleniyorsa, o döneme ait gelir tablosundan, o dönem ve bir önceki dönem karşılaştırmalı bilanço kalemlerindeki artış ve azalıştan, bir önceki dönem karından dağıtılan kâr payları ve ödenen vergilerden faydalanılarak düzenlenir.

NAKİT AKIM TABLOSU

DÖNEMBAŞI NAKİT MEVCUDU

DÖNEMİÇİ NAKİT GİRİŞLERİ

SATIŞLARDAN ELDE EDİLEN NAKİT

- Net Satışlar
- Ticari Alacaklardaki Azalışlar (+)
- Ticari Alacaklardaki Artışlar (-)

DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLARDAN DOLAYI SAĞLANAN NAKİT

OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLARDAN SAĞLANAN NAKİT KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLARDAKİ ARTIŞLARDAN SAĞLANAN NAKİT

- Menkul kıymet ihraçlarından
- Alınan Krediler
- Diğer Artışlar

UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLARDAKİ ARTIŞLARDAN SAĞLANAN NAKİT

- Menkul Kıymet ihraçlarından
- Alınan Krediler
- Diğer Artışlar

SERMAYE ARTIŞINDAN SAĞLANAN NAKİT

HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİNDEN SAĞLANAN NAKİT DİĞER NAKİT GİRİŞLERİ

DÖNEM İÇİ NAKİT ÇIKIŞLARI

MALİYETLERDEN KAYNAKLANAN NAKİT ÇIKIŞLARI

- Satışların Maliyeti
- Stoklardaki Artışlar (+)
- Ticari Borçlardaki (Alışlardan kaynaklanan) Azalışlar (+)
- Ticari Borçlardaki (Atışlardan kaynaklanan) Artışlar (-)
- Amortisman ve Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Giderler (-)
- Stoklardaki Azalışlar (-)

FAALİYET GİDERLERİNE İLİŞKİN NAKİT ÇIKIŞLARI

- Araştırma ve Geliştirme Giderleri
- Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri
- Genel Yönetim Giderleri
- Amortisman ve Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (-)

DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLARA İLİŞKİN NAKİT ÇIKIŞLARI

- Diğer Faaliyetlerle İlgili Olağan Gider ve Zararlar
- Amortisman ve Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Diğ. Gid. ve Zararlar (-)

FİNANSMAN GİDERLERİNDEN DOLAYI NAKİT ÇIKIŞI

OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLARDAN DOLAYI NAKİT ÇIKIŞI

- Olağandışı Gider ve Zararlar
- Amortisman ve Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Diğ. Gid. ve Zararları (-)

DURAN VARLIK YATIRIMLARINA İLİŞKİN NAKİT ÇIKIŞI

KISA VADELİ YABANCI KAYNAK ÖDEMELERİ

- (Alışlarla ilgili olmayanlar)
- Menkul Kıymetler Anapara Ödemeleri
- Alınan Krediler Anapara Ödemeleri
- Diğer Ödemeler

UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK ÖDEMELERİ

- (Alışlarla ilgili olmayanlar)
- Menkul Kıymetler Anapara Ödemeleri
- Alınan Krediler anapara Ödemeleri
- Diğer Ödemeler

ÖDENEN VERGİ VE BENZERLERİ

ÖDENEN TEMETTÜLER

DİĞER NAKİT ÇIKIŞLARI

DÖNEMSONU NAKİT MEVCUDU

4. KAR DAĞITIM TABLOSU

Kâr Dağıtım Tablosu yasal yükümlülüklerin, ana sözleşmede belirtilenlerin ve genel kurulda alınan kararların sonucuna bakılarak düzenlenen dönem kârının, nasıl ve nerelere dağıtıldığını gösteren finansal tablodur. Dönem kârı, bilançolarda ve gelir tablosunda yer alır. Dönem kârından ayrılan yedekler ve özellikle kâr paylarının (temettü) hisselerle dağıtılmasının nasıl yapıldığı bu tabloda görülmez. Bu nedenlerden dolayı kârın nasıl ve nerelere dağıtıldığı, hangi tür hisselerle hangi payların verildiği ayrıntılı olarak kâr dağıtım tablosunda görülür. Kâr dağıtım tablosu tekdüzen muhasebe ilkelerine uygun olarak ve standart şeklinde düzenlenir.

KAR DAĞITIM TABLOSU

A-DÖNEM KARININ DAĞITIMI

1) Dönem Karı

2) Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)

- Kurumlar Vergisi

- Gelir Vergisi Kesintisi

- Diğer Vergi ve Yasal Yükümlülükler

NET DÖNEM KARI

3) Geçmiş Dönemler Zararı (-)

4)1. Tertip Yasal Yedek Akçe (-)

5) İşletmede Bırakılması ve Tasarrufu Zorunlu Yasıl Fonlar (-)

DAĞITILABİLİR NET DÖNEM KARI

6) Ortaklara Birinci Temettü (-)

7) Personele Temettü (-)

8) Yönetim Kuruluna Temettü (-)

9) Ortaklara İkinci Temettü (-)

10) İkinci Tertip Yasal Yedek Akçe (-)

11) Statü Yedekleri (-)

12) Olağandışı Yedekler

13) Diğer Yedekler

14) Özel Fonlar

B-YEDEKLERDEN DAĞITIM

1) Dağıtılan Yedekler

2)11. Tertip Yasal Yedekler (-)

3) Ortaklara Pay (-)

4) Personele Pay (-)

5) Yönetim Kuruluna Pay (-)

C-HİSSE BAŞINA KAR

D-HİSSE BAŞINA TEMETTÜ

5. ÖZKAYNAKLAR DEĞİŞİM TABLOSU

Özkaynaklar Değişim tablosu, bir işletmenin belli bir dönemde özkaynak kalemlerinde meydana gelen değişiklikleri gösterir. Bu tablo, özellikle sermaye işletmelerinde özkaynak kalemlerinde meydana gelen değişimleri toplu olarak görebilmek için düzenlenir.

Özkaynaklar Değişim Tablosu önceki dönem ve cari dönem verilerini kapsayacak şekilde düzenlenir. Tabloda; ödenmiş sermaye yedekleri, kâr yedekleri, geçmiş yıllar kârları ve zararları, dönem net kâr ve zararı her dönem için dönem başı tutarları, dönem içi değişiklikleri ve dönem sonu tutarları belirtilerek gösterilir.

Özkaynaklar değişim tablosunun düzenleniş amacı: özellikle sermaye şirketlerinde dönem içinde özkaynak kalemlerinde meydana gelen değişimlerin topluca gösterilmesini sağlamaktır.

ÖZKAYNAKLAR DEĞİŞİM TABLOSU	
ÖZKAYNAKLAR KALEMLERİNDEKİ HAREKETLER	
ÖNCEKİ DÖNEM	
DÖNEMBAŞI DEĞERLERİ	
KÂR DAĞITIMI	
Temettüleri	
Yedeklere Aktarılan	
HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ	
ÖDENMİŞ SERMAYE ARTIŞI	
Nakden	
Yeniden Değerleme artışlarından Aktarılan	
Özel Fonlardan Aktarılan	
İŞTİRAKLERDEKİ MADDİ DURAN VARLIK SATIŞ	
KÂRI KARŞILIĞI EDİNİLEN BEDELSİZ HİSSE SENETLERİ	
MADDİ DURAN VARLIK SATIŞ KARLARI	
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI	
DÖNEM NET KÂRI	
CARİ DÖNEM	
DÖNEMBAŞI DEĞERLERİ	
KÂR DAĞITIMI	
Temettüleri	
Yedeklere Aktarılan	
HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ	
ÖDENMİŞ SERMAYE ARTIŞI	
Nakden	
Yeniden Değerleme Artışlarından Aktarılan	
Özel Fonlardan Aktarılan	
İŞTİRAKLERDEKİ MADDİ DURAN VARLIK SATIŞ KARI	
KARŞILIĞI EDİNİLEN BEDELSİZ HİSSE SENETLERİ	
MADDİ DURAN VARLIK SATIŞ KARLARI	
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI	
DÖNEM NET KARI	
DÖNEMSONU MEVCUTLARI	

MALİ ANALİZ ÇEŞİTLERİ

Mali analiz, analizin kapsamı, amacı ve analizi yapanın durumu dikkate alınarak sınıflandırılabilir.

A- Kapsamına Göre Mali Analiz Çeşitleri

1. Statik Analiz

Belirli bir tarihte düzenlenmiş veya belirli bir döneme ait mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin tespiti ve değerlendirilmesine statik analiz denir. Statik analiz tek bir dönemle ilgili olarak yapılır. Statik analiz işletmenin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını cari faaliyet dönemi için gösterir ve yapılacak geniş kapsamlı analizin önemli bir parçasını oluşturur.

Statik analizde oranlar, dikey yüzdeler ve diğer analitik tekniklerden yararlanılır. Burada hesaplanan oranlar yardımıyla işletmenin cari faaliyet dönemine ait likidite, varlık kullanımındaki verimlilik, karlılık ile mali yapısı konusunda önemli bilgiler elde edilir. Bu yöntemde sadece dikey analiz yapılması yani bilgilerin karşılaştırılmaması bu analizin eksikliğini teşkil eder.

2. Dinamik Analiz

İşletmelerin birbirini takip eden dönemlerine ait mali tablolarında yer alan kalemler arası ilişkinin ve bu kalemlerin zaman içerisinde göstermiş olduğu eğilimlerin belirlenmesi ve yorumlanması şeklindeki analiz türüdür.

Dinamik analizde işletmenin cari dönem bilgileri;

- Geçmiş faaliyet dönemi sonuçlarıyla,
- İşletmede belirlenen standartlarla (plan ve bütçe hedefleriyle),
- Sektör veya benzer işletme sonuçlarıyla,
- Genel standartlarla,

karşılaştırılır. Bu karşılaştırma sonucu, işletmenin ulaştığı sonuçlar tatminkâr olup olmadığı belirlenir. Olumlu sapmaların kalıcı olması, olumsuz sapmaların da giderilmesi için çaba gösterilir.

Bu analizde de karşılaştırılmalı mali tablolar, dikey ve yatay yüzde ve oran analiz tekniklerinden yararlanılır

B- Amacına Göre Mali Analiz Çeşitleri

1. Yönetim Analizleri

Yöneticilerin kararlarına, izleyecekleri politikalara esas teşkil etmek üzere yapılan bir analizdir. Yönetim analizlerinde hem statik, hem de dinamik analizden yararlanılır.

Yönetim analizleri ile işletme faaliyetlerinin başarısını ölçme, hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını belirleme, olumsuz sonuçların nedenlerini araştırma, geleceğe ilişkin kararlar alma, üretim politikalarını geliştirme, sağlıklı kararlar alarak verimliliği ve kârlılığı artırma gibi durumlar hakkında bilgi sahibi olmak hedeflenir.

Yönetim analizinin amaçları;

- Bir bütün olarak işletme faaliyet sonuçlarını ölçmek.
- İşletmenin, çeşitli bölüm ve mamulleriyle ilgili verimlilik ve karlılık durumlarını belirlemek.
- İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve mali yapısı ile ilgili bilgiler elde etmek.

- İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve mali yapısını geçmiş yılların sonuçlarıyla karşılaştırarak değerlendirmek.
- İşletmenin fiili sonuçlarını bütçelenen durumla karşılaştırarak fark analiz yapılmasını sağlamak
- İşletmenin sektör içindeki yeri ve başarısı konusunda bilgi edinmek.

2. Kredi Analizleri

Kredi analizi, işletmenin likidite gücünü ortaya koymak ve kısa vadeli borçlarını ödeme yeteneğini saptamak amacıyla, genellikle kredi veren kuruluşlar tarafından yapılan analizdir. İşletmeye kredi veren kurum ve şahısların amacı verdikleri krediyi faiziyle birlikte zamanında geri almaktır.

Bu nedenle kredi analizleri işletmenin mali durumu ile borç ödeme gücünü tespiti yöneliktir. Kredi analizleri açısından işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynakları arasındaki ilişkiler çok önemlidir. Bunun yanında, dönen varlıkların yapısı, sermaye yapısı, öz kaynak, yabancı kaynak (borç) dengesi, duran varlıkların yapısı ve finansman yöntemleri üzerinde durulur.

3. Yatırım Analizleri

Yatırım analizi, bir işletmenin mevcut ve potansiyel hissedarları ile işletmeye uzun vadeli kaynak sağlayan ya da sağlamayı düşünen kişilerce yapılır.

Yatırım analizleri aracılığıyla işletmenin gelecekteki kazanma gücünün tespiti yoluna gidilir. Yatırım analizleri işletmenin mevcut ortakları ile işletmeye gelecekte ortak olmayı düşünenler ve işletmeye uzun vadeli fon sağlayan veya fon sağlamayı düşünenler tarafından yapılır.

Bir işletmenin mevcut ortakları ile işletmeye ortak olmayı düşünenler, işletmenin sürekliliği, yatırımın güvencesi, karlılık, gelecekteki kazanma gücü, hisse senetlerinin değerindeki artışlar, kar dağıtım politikası ve bunların gösterdiği eğilimle ilgilenilir.

C- Analizi Yapanın Durumuna Göre Mali Analiz Çeşitleri

1. İç Analiz

Analizi yapan mali analist eğer işletme içinden bir kişiyse yapılan analize iç analiz adı verilir. İç analizde analizi yapacak olan kişi işletmenin dış kullanıma da açık olan Bilanço ve Gelir Tablosu yanında işletmede mevcut diğer tüm belge ve bilgilerden de yararlanır. Bu nedenle iç analizde, işletmenin karlılığı, verimliliği, ekonomik ve mali yapısı detaylı bilgilere dayanılarak ortaya konabilir. Bu analizde bütün analiz yöntemlerinden yararlanıldığı gibi özellikle işletmeyi oluşturan bölüm performanslarının ölçülmesine yönelik teknikler de kullanılır.

2. Dış Analiz

Analizi yapan mali analist eğer işletme dışından bir kişiyse yapılan analize dış analiz denir. Dış analizde mali analist işletmenin yayınlamış olduğu mali tablolar ve bunların dipnotlarında yer alan bilgilerden yararlanmak suretiyle analiz yapar. Dış analizi, işletmeye ilgisi bulunan satıcılar, kredi kurumları, işletmeye yatırımda bulunmak isteyenler yapar.

MALİ ANALİZ TEKNİKLERİ

Mali analiz, bir işletmenin mali bilgilerinin belirli teknikler yardımıyla analiz edilmesi, raporlanması ve bu raporların yorumlanarak işletme hakkında bir yargıya varılması faaliyetlerinin bütünüdür.

Mali tabloların analizinde kullanılan temel yöntemler şunlardır;

1. Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi
2. Dikey yüzde Yöntemi İle Analiz
3. Eğilim (Trend)Yüzdeleri Yöntemi İle Analiz
4. Oran (Rasyo) Analizi

1. KARŞILAŞTIRMALI MALİ TABLOLAR ANALİZİ (YATAY ANALİZ)

Karşılaştırmalı mali tablolar analizi, bir işletmenin birbirini izleyen en az iki veya daha fazla faaliyet döneminde ait mali tabloların, karşılaştırmalı olarak düzenlenmesi ve bu tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu gelişmelerin ve bu değişikliklerin tespit ve incelenmesidir.

Bu teknikle işletmenin geçmişteki durumu ile bu günkü durumu karşılaştırılmak suretiyle elde edilecek bilgiler işletmenin geleceğiyle ilgili kararlara ışık tutacaktır.

Mali tablolarda yer alan rakamların karşılaştırılabilmesi için faaliyet dönemlerinin eşdeğer olması, tablolardaki bilgilerin aynı muhasebe kavram ve ilkesine göre hazırlanmış olması gerekir. Karşılaştırmalı mali tabloların amacı, yıllar itibarıyla alınan sonuçları diğer yıllarla karşılaştırarak başarı durumu hakkında fikir edinmektir. Ancak bu enflasyon ortamında dikkatli uygulanması gerekli bir yöntemdir.

Karşılaştırmalı mali tablolar analizinde hesaplanan değişimler hem tutar hem de yüzde olarak dikkate alınmalıdır.

Tüm mali tablolar karşılaştırmalı mali tablolar analizine konu teşkil edebilir. Ancak özellikle "dış analizde" bu teknikten daha çok bilanço ve gelir tablosu analizinde yararlanılmaktadır.

Karşılaştırmalı Bilançoların Düzenlenmesi ve Değişimlerin Hesaplanması

KARŞILAŞTIRMALI BİLANÇO				
HESAP ADI	YILLAR		DEĞİŞİM	
	2013	2014	TUTAR	%
Dönen Varlıklar Toplamı	300.000,00	540.000,00	240.000,00	80%
Duran Varlıklar Toplamı	700.000,00	840.000,00	140.000,00	20%
AKTİF TOPLAMI	1.000.000,00	1.380.000,00	380.000,00	38%
Kısa Vadeli Yabancı Kayn.	400.000,00	680.000,00	280.000,00	70%
Uzun Vadeli Yabancı Kayn.	100.000,00	50.000,00	-50.000,00	-50%
Öz Kaynaklar	500.000,00	650.000,00	150.000,00	30%
PASİF TOPLAMI	1.000.000,00	1.380.000,00	380.000,00	38%

DEĞİŞİMİN HESAPLANMASI		
DEĞİŞİM TUTARI	2014 - 2013	
Dönen Varlıklar Toplamı	540.000-300.000	240.000,00
Duran Varlıklar Toplamı	840.000-700.000	140.000,00
AKTİF TOPLAMI	1.380.000-1.000.000	380.000,00
Kısa Vadeli Yabancı Kayn.	680.000-400.000	280.000,00
Uzun Vadeli Yabancı Kayn.	50.000-100.000	-50.000,00
Öz Kaynaklar	650.000-500.000	150.000,00
PASİF TOPLAMI	1.380.000-1.000.000	380.000,00

DEĞİŞİM %'Sİ	((2014-2013)/2013)*100	
Dönen Varlıklar Toplamı	((540.000-300.000)/300.000)*100	80%
Duran Varlıklar Toplamı	((840.000-700.000)/700.000)*100	20%
AKTİF TOPLAMI	((1.380.000-1.000.000)/1.000.000)*100	38%
Kısa Vadeli Yabancı Kayn.	((680.000-400.000)/400.000)*100	70%
Uzun Vadeli Yabancı Kayn.	((50.000-100.000)/100.000)*100	-50%
Öz Kaynaklar	((650.000-500.000)/500.000)*100	30%
PASİF TOPLAMI	((1.380.000-1.000.000)/1.000.000)*100	38%

	KARŞILAŞTIRMALI GELİR TABLOSU		DEĞİŞİM	
	2013	2014	TUTAR	YÜZDE
Brüt Satışlar	10.500.000,00	18.650.000,00	8.150.000,00	78%
Satış İndirimleri (-)	-150.000,00	-420.000,00	-270.000,00	180%
Net Satışlar	10.350.000,00	18.230.000,00	7.880.000,00	76%
Satışların Maliyeti (-)	-8.450.000,00	-15.241.000,00	-6.791.000,00	80%
Brüt Satış Karı veya Zararı	1.900.000,00	2.989.000,00	1.089.000,00	57%
Faaliyet Giderleri (-)	-850.000,00	-1.540.000,00	-690.000,00	81%
Faaliyet Karı veya Zararı	1.050.000,00	1.449.000,00	399.000,00	38%
Diğ.Faal.Olağan Gelir ve Karl.	40.000,00	90.000,00	50.000,00	125%
Diğ.Faal.Olağan Gider ve Zarar..	-25.000,00	-42.000,00	-17.000,00	68%
Finansman Giderleri (-)	-80.000,00	-194.000,00	-114.000,00	143%
Olağan Kar veya Zarar	985.000,00	1.303.000,00	318.000,00	32%
Olağan Dışı Gelir ve Karlar	5.000,00	21.000,00	16.000,00	320%
Olağan Dışı Gider ve Zararlar	-15.000,00	-28.000,00	-13.000,00	87%
Dönem Karı veya Zararı (-)	975.000,00	1.296.000,00	321.000,00	33%
Dön.Karı Vergi ve Diğ.Yas.Y.K.	-429.000,00	-570.000,00	-141.000,00	33%
Dönem Net Karı veya Zararı	546.000,00	726.000,00	180.000,00	33%

Karşılaştırmalı Tabloların Yorumu

Karşılaştırmalı tabloların yorumu, sebep-sonuç ilişkisine dayanır. Bir kalemdaki artış veya azalışın sebebi ise, her tablodaki ilişkili diğer kalemlerin değişimleri ile yıl içinde uygulanan işletme politika ve kararları olabilir. Yoruma, incelenen kalemin analiz sonucu olan artış veya azalışla başlanır ve sebeplerin belirlenmesiyle devam edilir. Bilanço ve Gelir Tablosuna ilişkin yorumlar aşağıdaki gibi özetlenebilir;

Bilançonun Yorumlanması

- Karşılaştırmalı bilançolarda önce aktif sonra pasif kalemler incelenir. Grup sırası takip edilerek, önce her grubu oluşturan unsurlar tek tek ve ardından grup toplamının değişme sebeplerinin araştırılması biçiminde devam edilir.
- Bir kalemdaki değişimin sebepleri önce bilanço içinde aranır. Bunun için, incelenen kalemlerle ilişkisi olan ve aynı tarafta (aktif veya pasif) ters yönde veya karşı tarafta aynı yönde değişme gösteren kalemlere bakılır.
- İkinci adım olarak, bir kalemdaki değişimin sebebi, varsa kendisiyle ilişkili olan gelir tablosu kalemlerindeki değişimlere bakılarak yorumlanır.
- Bazen yukarıda açıklandığı gibi, Bilanço ve Gelir Tablosu kalemleri arasında ters veya aynı yönlü değişimlerden sebep bulunamayabilir. Bu durumlarda bir kalemdaki değişimin sebebi, uygulanan işletme politika ve kararları da olabilir.
- Hazır değerlerdeki artışın sebepleri, ticari alacaklar ve gelir tahakkuklarındaki azalma olabilir. Zira bu iki kalemdaki azalış, tahsilat yapıldığını ve dolayısıyla hazır değerlerde artışa sebep olduğunu gösterir. Ancak burada kalemler ayrıntılı incelenmeli ve örneğin, gelecek aylara ait giderler hesabında azalış varsa, burada gidere dönüşme söz konusu olacağından hazır değerlerle ilişkilendirilmeyecek ve sebep olarak dikkate alınmayacaktır.
- Stoklardaki artışın sebepleri, (aynı tarafta yer alan kalemlerdeki azalış ve karşı taraftaki kalemlerde artış dikkate alınarak) ticari alacaklar, gelir tahakkukları ve ticari borçlarda aranmalıdır. Ticari alacaklar ve gelir tahakkuklarındaki azalıştan sağlanan para, stoklara bağlandığı gibi, kredili mal alımı da yapılmıştır.
- Stokların, gelir tablosundaki brüt satışlarla da ilişkisi vardır. Burada hem stokların artması hem de brüt satışların oldukça yüksek bir oranda artması, stokların hem rahat satılabildiği hem de müşteri taleplerini karşılayacak stok bulundurulduğu anlamına gelir. Eğer, brüt satışlar azalış gösterseydi, bunu, stokların satılamayıp elde kalması sebebiyle artış gösterdiği söylenebilirdi.
- Bazen bilanço kalemleri içinde sebep bulunamayabilir. Bunun örneği, ticari alacaklardaki azalıştır. Ticari alacaklarla brüt satışlar arasındaki ilişki önemlidir. Burada, ticari alacaklar azalırken satışların artması, işletmenin kredili satışı azaltarak, peşin satış politikasına ağırlık verdiği ve alacakların tahsilinde güçlük yaşanmadığı yorumu yapılabilir.

Gelir Tablosunun Yorumlanması

- Gelir tablosunda her grubun sonucu, hem kendinden önceki grup sonucundan hem de kendisinin içerdiği unsurlardan etkilenmektedir. Bundan dolayı karşılaştırmalı gelir tablosunda, grup sonuçlarını sırayla incelemeye almak ve grup sonuçlarının değişme sebeplerini aramak gerekir. Ancak bunlardan da önce, Brüt Satışlar ile Net Satışlar ilişkisinin ve tek başına Satışların Maliyetinin incelenmesi gerekir.

- Karşılaştırmalı gelir tablolarının bir gruptaki değişimin sebebi, aynı gruptaki kalemlerin değişmeleri ile bir önceki grup sonucunun değişimi olabilir. Yalnız, burada sebep-sonuç ilişkisinin aynı yönde ve ters yönde etkileşim içerisinde olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
- Bunlar dışında sebebin, işletme politikalarına dayanması da söz konusu olabilir

2. EĞİLİM YÜZDELERİ (TREND) ANALİZİ

Eğilim yüzdeleri (trend) analizi ile işletmenin gösterdiği gelişmeler yıllar itibarıyla görülür. Bu analize **yatay yüzde analizi** de denir.

Bu yöntemde, birbirini izleyen dönemlere ait mali tablolarda yer alan kalemlerin temel (baz) alınan mali tablo kalemlerine göre gösterdiği artış ve azalışlar yüzde olarak hesaplanır. Bu şekilde işletmenin mali tablolarda yer alan her bir kalemin temel kabul edilen yıla göre yüzde olarak gelişme trendi bulunur.

Temel (baz) yıl olarak mali tablo serisinin ilk yılı kabul edilir. Seçilen bu yılın her bakımdan işletme faaliyetlerini yansıtacak normal bir yıl olmasına dikkat edilmelidir.

Eğilim yüzdeleri hesaplanacak dönemin analizinden beklenen yararı sağlanabilmesi için mümkün olduğu kadar uzun bir süreyi kapsamalıdır. Sadece birkaç yıldaki eğilime bakarak sağlıklı karar vermek mümkün değildir.

Eğilim Yüzdelerinin Hesaplanması

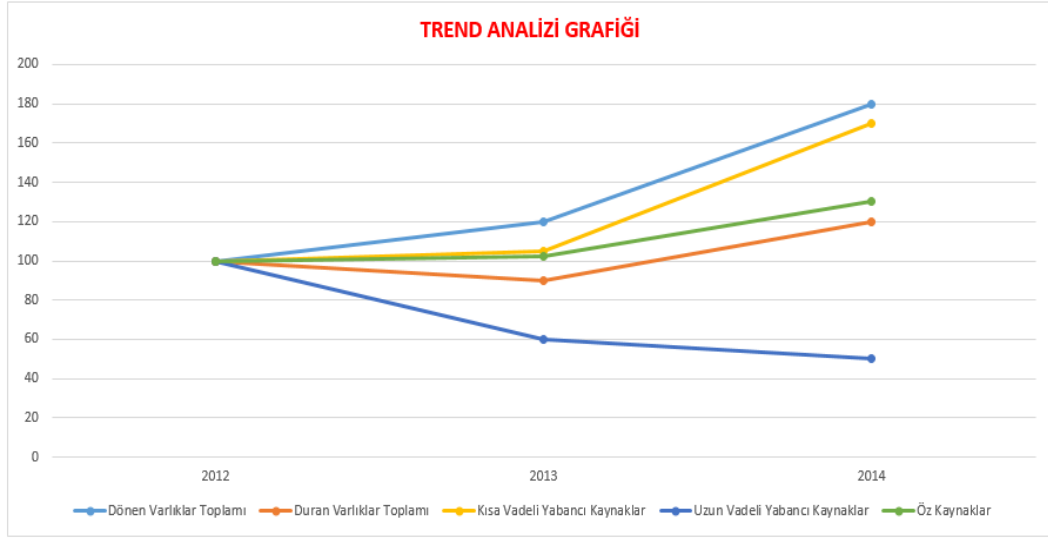
Eğilim yüzdelerinin hesaplanmasında iki yöntem kullanılır;

Baz Yıl Yöntemi: Eğilim yüzdeleri hesaplanmasında; Baz Yıl Yöntemi benimsenirse genel ekonomi ve işletme bakımından normal tamamlanmış bir yıla ait mali tablolar baz olarak alınır ve bu yılın bütün rakamları 100 kabul edilir. Diğer yıl kalemlerindeki değişimler baz yıla göre hesaplanır.

Bir Önceki Yıla Göre Trend Hesaplanması: Bu yöntemde her zaman bir önceki yıl rakamları 100 kabul edilerek izleyen yılın büyüklüğü hesaplanır.

TREND ANALİZİ			
BİLANÇO	YILLAR		
	2012	2013	2014
Dönen Varlıklar Toplamı	300.000,00	360.000,00	540.000,00
Duran Varlıklar Toplamı	700.000,00	630.000,00	840.000,00
AKTİF TOPLAMI	1.000.000,00	990.000,00	1.380.000,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	400.000,00	420.000,00	680.000,00
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	100.000,00	60.000,00	50.000,00
Öz Kaynaklar	500.000,00	510.000,00	650.000,00
PASİF TOPLAMI	1.000.000,00	990.000,00	1.380.000,00

TREND			
	2012	2013	2014
Dönen Varlıklar Toplamı	100	120	180
Duran Varlıklar Toplamı	100	90	120
AKTİF TOPLAMI	100	99	138
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	100	105	170
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	100	60	50
Öz Kaynaklar	100	102	130
PASİF TOPLAMI	100	99	138
(CARİ YIL RAKAMI / BAZ YILI RAKAMI) X 100			

Eğilim Yüzdelerinin Yorumlanması

Yatay yüzde analizinde toplam ve ana grup trendlerinden başlanarak, genelden detaya doğru giderek finansal tablo kalemlerinin gösterdiği eğilim hesaplanır. Hesaplanan büyüklükler genel ekonomik göstergeler, bütçe hedefleri, benzer işletme bilgileri ve sektördeki gelişimle de karşılaştırılarak yorumlanır.

Yorumlarda hesapların gösterdiği değişim oranı yanında, finansal tablo içindeki payı ve baz yılıdaki büyüklüğün yeterliliği veya yüksekliği de dikkate alınmalıdır.

Eğilim yüzdeleri hesaplanacak dönemin analizinden beklenen yararı sağlanabilmesi için mümkün olduğu kadar uzun bir süreyi kapsamaması gerekir. Sadece birkaç yıldaki eğilime bakarak sağlıklı karar vermek mümkün değildir.

Eğilim yüzdeleri hesaplamasında seçilecek temel yılın her bakımdan normal ve olağanüstü faktörlerin etkisinde kalmamış bir yıl olması gerekir. Aksi takdirde yapılacak analiz ve yorum hatalı olabilir.

Trend analizinde göz önüne alınması gereken çok önemli bir nokta da paranın zaman değerinin hesaplanmasıdır. Kalemlerdeki değişmelerin abartılı olmaması için para değerindeki değişmelerin etkisi giderilmelidir. Bunun için, her kalemin değeri o yılki toptan eşya fiyat endeksi (TEFE) katsayısına bölünerek düzeltilmiş değerler elde edilir.

Trend yüzdeleri, bilanço ve gelir tablosu için ayrı ayrı hesaplanır. Bilançoda yer alan bir kalemler gelir tablosundaki kalemlere ait trendlerin bir arada incelenmesi işletme hakkında doğru bilgilere ulaşmak açısından çok yararlıdır.

3. DİKEY YÜZDE ANALİZİ

Dikey yüzde analizi ile mali tablolarda bulunan bir kalemin **toplam veya grup içindeki oransal büyüklüğü** irdelenir. Bu yöntemle her bir mali tablo kaleminin bulunduğu grup toplamı içinde yüzde payı ile mali tablo toplamı içindeki payı hesaplanır.

Dikey yüzdeler yöntemine göre düzenlenmiş mali tablolar, farklı büyüklükteki işletmeler arası karşılaştırma için ortak baz oluşturur. Böylece işletmenin mali tabloları rakip işletmelerin mali tabloları ile karşılaştırılabilir.

Bu yöntemde, tek bir döneme ait mali tablolar analiz edilebileceği gibi birden fazla dönemin mali tabloları da analiz edilebilir. Bu nedenle bu yöntem hem statik hem de dinamik bir analiz yöntemi niteliği taşır.

Dikey yüzdeler yöntemi, işletmeler arası karşılaştırmalar veya işletmenin sektör içindeki yerini belirleme açısından veya işletmenin mali yapısında meydana gelen değişiklikleri izleme açısından yararlı bir araç niteliğindedir.

Mali tabloların Dikey Yüzde Yöntemi ile düzenlenmesinde Mali Tablo Toplamı (Gelir Tablosunda Net Satışlar Toplamı) **yüz (100)** kabul edilir ve her mali tablo kaleminin toplam içindeki yüzde payı hesaplanmak suretiyle mali tablo yüzdeleri ifade edilir.

DİKEY YÜZDELER ANALİZİ			
BİLANÇO			
AKTİF	2014	AKTİF/PASİF İÇİNDEKİ PAYI	ANA GRUP İÇİNDEKİ PAYI
Hazır Değerler	10.000,00	2	5
Menkul Kıymetler	20.000,00	4	10
Ticari Alacaklar	70.000,00	14	35
Stoklar	100.000,00	20	50
Dönen Varlıklar Toplamı	200.000,00	40	100
Mali Duran Varlıklar	60.000,00	12	20
Maddi Duran Varlıklar (Net)	240.000,00	48	80
Duran Varlıklar Toplamı	300.000,00	60	100
AKTİF TOPLAMI	500.000,00	100	
PASİF	2014	AKTİF/PASİF İÇİNDEKİ PAYI	ANA GRUP İÇİNDEKİ PAYI
Mali Borçlar	80.000,00	16	33
Ticari Borçlar	160.000,00	32	67
Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Toplamı	240.000,00	48	100
Sermaye	150.000,00	30	58
Kar Yedekleri	50.000,00	10	19
Dönem Net Karı	60.000,00	12	23
Özkaynaklar Toplamı	260.000,00	52	100
PASİF TOPLAMI	500.000,00	100	
AKTİF / PASİF İÇİNDEKİ PAYI			
YÜZDESİ HESAPLANACAK KALEM TUTARI / AKTİF (PASİF) TOPLAMI X 100			
GRUP İÇİNDEKİ PAYI			
YÜZDESİ HESAPLANACAK KALEM TUTARI / GRUP TOPLAMI X 100			

GELİR TABLOSU			DİKEY YÜZDELER	
	2013	2014	2013	2014
Brüt Satışlar	430.000,00	810.000,00	104	103
Satış İndirimleri (-)	-16.000,00	-21.000,00	-4	-3
Net Satışlar	414.000,00	789.000,00	100	100
Satışların Maliyeti (-)	-192.000,00	-380.000,00	-46	-93
Brüt Satış Karı veya Zararı	222.000,00	409.000,00	54	52
Faaliyet Giderleri (-)	-70.000,00	-234.000,00	-17	-30
Faaliyet Karı veya Zararı	152.000,00	175.000,00	37	22
Diğ. Faal. Olağan Gelir ve Karı.	98.000,00	102.000,00	24	13
Diğ. Faal. Olağan Gider ve Zarar..	-5.000,00	-10.000,00	-1,21	-1,27
Finansman Giderleri (-)	-12.000,00	-39.000,00	-3	-5
Olağan Kar veya Zarar	233.000,00	228.000,00	56	29
Olağan Dışı Gelir ve Karlar	1.000,00	9.000,00	0,24	1,14
Olağan Dışı Gider ve Zararlar	6.000,00	25.000,00	1,45	3,17
Dönem Karı veya Zararı (-)	228.000,00	212.000,00	55	27
Dön. Karı Vergi ve Diğ. Yas. Y. K.	-55.000,00	-67.000,00	-13	-8
Dönem Net Karı veya Zararı	173.000,00	145.000,00	42	18

Dikey Analizin Yorumlanması

Söz konusu analizlerde işletmenin mali verilerinin sektördeki herhangi bir işletmeye göre paralellik göstermesi beklenir. Yapılan dikey analiz sonucunda;

1. Hazır Değerler olarak tabir edilebilecek olan kasa, bankalar ve bazı kaynaklara göre pazarlanabilir menkul değerlerin toplamının aktif içindeki payının düşük olması işletmenin ani bir nakit ihtiyacının kendi bünyesinden değil yabancı kaynaklardan sağlanacağı anlamına gelmektedir. Bu da işletmenin dış kaynak bağımlılığını ortaya koyan bir durumdur. Nakit değerlerin gereğinden fazla olması ise işletme için alternatif zarar oluşturma riskini ve likit değerlerini ticarete fazla kullanamama durumunu gösterse de bu aynı oranın düşük olmasına göre daha uygun bir durumu teşkil eder. Bu oran gittikçe azalıyorsa bu bir erken uyarı sinyali olabilir.
2. Ticari alacakların aktif içindeki payının sektörün geneline göre daha yüksek olması işletmenin alacaklarının tahsilinde problem yaşadığını, bu problemlerin işletmenin nakit döngüsünde sıkıntıya sebep olacağını, işletmenin rekabette geriye düştüğünü gösterebilir. Ticari alacaklar içinde alınan çekler de yer almalıdır. Bu oran gittikçe artıyorsa bu bir erken uyarı sinyali olabilir.
3. Senetli alacakların senetsiz alacaklara karşı daha baskın oluşu işletmenin alacaklarının daha fazla bir kısmının kıymetli evraka bağlı olduğunu ve nakde dönüşlerinin daha olanaklı olduğunu ifade etmektedir. Bu oranın zaman içerisinde senetsiz alacaklar lehine gelişiyor olması işletmenin alacak kalitesinin düştüğünü, rekabet gücünün ve pazarlık gücünün azaldığını, daha fazla taviz vererek iş almaya çalıştığını ifade edebilir. Bu sebeple bir erken uyarı sinyali olarak kullanılabilir.
4. Stokların aktif içindeki payının sektöre göre yüksek olması işletmenin stok yatırımı yapmış olabileceğini (spekülasyon amaçlı) gösterebilir. Bu olay işletmenin faaliyetleri dışında aktiviteler yapmaya çalıştığını ve risk aldığını ifade edebilir. Bunun dışında stokların fazla olması işletmenin stoklarını elde çıkarmakta zorlandığını, satış kanallarında problem olabileceğini, stokların modasının geçmiş olabileceğini gösterebilir. Bu oran gittikçe artıyorsa bu bir erken uyarı sinyali olabilir.
5. Mali duran varlıkların toplam aktif içindeki payı işletmenin bağlı değer, iştirak gibi yatırımlara verdiği önemi göstermektedir. Bu oranın zaman içerisinde artıyor olması işletmenin faaliyet dışına daha fazla yöneldiğini, ortaklarının diğer işletmelerine kaynak sağlamak için mevcut işletmeyi kullanıyor olabileceklerini gösterebilir. Bu oranın artması olumsuz anlamda bir erken uyarı sinyali olarak kullanılabilir.
6. Ortaklardan alacaklar kalemi her ne kadar bilançolarda fazla rastlanmayan bir kalem olsa da zaman zaman görülebilmektedir. Bu kalemin tüm aktife oranı işletmenin ne ölçüde kaynağı ortaklar yararına işletmeden çıkardığını ifade edebilir. Bu oranın artıyor olması olumsuz anlamda bir erken uyarı sinyali olabilir.
7. Sabit duran varlıkların aktif içindeki payının sektöre göre yüksek olması işletmenin daha fazla kaynağını bu kaleme bağladığını ve muhtemelen bir dış kaynak kullanımına ihtiyaç duyabileceğini göstermektedir. Fakat bu yatırımların öz kaynaklardan veya uzun vadeli yabancı kaynaklardan karşılanması söz konusu durumun olumlu olarak karşılanması anlamına da gelebilir. Bu kalemlerle ilgili bir başka önemli husus da birikmiş amortismanların sabit varlıklar içindeki payının ne ölçüde oluşudur. Eğer bu oran yüksek ve giderek de yükseliyorsa bu işletmenin yakın zamanda bir yatırıma gitmesi gerektiği anlamına gelecektir. Söz konusu durum da bir erken uyarı sinyali olarak kullanılacaktır.

8. Kısa vadeli banka borçlarının toplam pasif içindeki payının yüksek oluşu işletmenin yabancı kaynak bağımlılığının olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca yabancı kaynaklardan kısa vadeli uzun vadeliye göre fazla oluşu da işletmenin likidite baskısı altında olduğunu göstermektedir. Bunun yanında kısa vadeli banka borçlarının fazla oluşu veya giderek artıyor oluşu işletmenin finansman giderlerinin de artıyor olması anlamına gelecektir (faiz oranlarının benzer olması kaydıyla). İşletmenin hem kısa vadeli banka borcunun pasife oranının hem de duran varlıklarının aktife oranının artıyor olması işletmenin kısa vadeli banka borcu ile uzun vadeli yatırım yaptığını göstermektedir. Bu da olumlu karşılanmamaktadır ve erken uyarı sinyali olarak değerlendirilebilir.

9. Kısa vadeli ticari borcunun pasife oranının sektöre göre yüksek oluşu işletmenin piyasadan daha rahat borçlanabildiğini, pazarlık gücünün yüksek olduğunu gösterebilecektir. Fakat bunun tersi de aynı şekilde olumsuz karşılanacaktır ve bu oranın gittikçe azalıyor olması da bir erken uyarı sinyali olarak değerlendirilecektir.

10. Senetli borçlarının senetsiz borçlarına karşı daha baskın oluşu işletmenin borçlarının daha fazla bir kısmının kıymetli evraka bağlı olduğunu ve işletmenin alacaklılarının hukuken daha korumacı tavır izlediklerini ifade etmektedir. Bu oranın zaman içerisinde senetsiz borçlar lehine geliyiyor olması işletmenin rekabet gücünün ve pazarlık gücünün arttığı şeklinde anlaşılabilir. Bu sebeple tersi bir durum bir erken uyarı sinyali olarak kullanılabilir.

11. Ortaklara borçlar kaleminin pasife olan oranının sektöre göre yüksek oluşu işletmenin ortaklarının hukuken sermaye gibi olmasa da işletmeye kaynak aktardıklarını göstermektedir. Bunun yanında aynı kalem işletmenin kayıt dışı faaliyetlerinin kayıt altına alınmasında da kullanılmaktadır. Söz konusu kalemin artış göstermesi olumlu olarak nitelendirilebilir.

12. Uzun vadeli banka borcunun (finansal borcun) pasife olan oranının sektöre göre yüksek oluşu hem işletmenin diğer işletmelere göre finansman gideri baskısı hissetmesi hem de işletmenin uzun vadeli borçlanabilmesi sebebiyle itibarının yüksek oluşu anlamına gelmektedir. Söz konusu borçlanmanın giderek azalması ve yenisinin bulunamaması işletmenin finansman kaynaklarının azalması anlamına gelmektedir. Bu da erken uyarı sinyali olarak yorumlanabilir.

13. Öz kaynakların toplam pasif içindeki payının sektöre göre düşük olması işletmenin sermaye gücünün düşük olabileceğini göstermektedir. Bu oranın yıllar itibarıyla düşüş göstermesi de bir erken uyarı sinyali olarak görülebilir.

14. Net satışların brüt satışlara oranının sektöre göre daha düşük olması satıştan iadelerin ve satış iskintolalarının sektöre göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu faktör işletmenin satışlarında zorlandığını veya yaptığı satışlardan müşteri memnuniyetsizliği yaşadığını gösterebilmektedir. Bu oranın düşmesi erken uyarı sinyali olarak gösterilebilir.

15. Satılan malın maliyetinin net satışlar içindeki payının sektöre göre yüksek oluşu işletmenin maliyetlerinde sıkıntılar yaşamakta olduğunu, sektörde yaşanacak bir fiyat rekabetine karşılık veremeyecek durumda olduğunu veya teknolojisinin yetersiz olduğunu bir göstergesidir. Bu oranın gittikçe artıyor olması da işletmenin kredilerinin sıkıntıya düşmesi konusunda bir erken uyarı sinyali olarak yorumlanabilir.

16. Faaliyet giderlerinin net satışlar içindeki payının sektöre göre yüksek oluşu işletmenin pazarlama ve satış, Ar-Ge ve genel yönetim giderlerine sektörün üzerinde harcamalar yapması anlamına gelmektedir. Bu da özellikle ilgili departmanlarının doğru çalışmaması demektir. Söz konusu oranın artması da işletmenin dış kaynak ile bunları kompanse etmesi ile sonuçlanabilir. Bu da finansman giderlerinin artması anlamına gelmektedir. Söz konusu oranın artması erken uyarı sinyali olarak yorumlanabilir.

17. Finansman giderlerinin net satışlar içindeki payının yüksek oluşu işletmenin dış kaynak bağımlılığını ve yabancı kaynaklara ulaşım noktasında eksik pazarlama gücünün bir göstergesidir. İşletme bankalar ile olan çalışmalarında pazarlık gücünü ya kullanamamakta ya da kullanmakta fakat mevcut durumundan dolayı yoğun bir dış kaynak gereksinimi duymaktadır. Finansman giderlerinin net satışlar içindeki payını arttıran bir diğer unsur da kambiyo zararlarıdır. Özellikle ithalat işleri yapan firmalarda döviz kurunun artmasından hareketle herhangi bir vadeli işlem sözleşmesi ile korunma sağlamamış olmaları durumunda yüklü zararlar gözlenebilmektedir. Bu zararlar da finansman giderlerinin içinde yer almaktadır. Bu sebeple finansman giderlerinin net satışlara oranının yüksek oluşu ve zaman içinde artıyor oluşu bir erken uyarı sinyali olarak nitelendirilebilir.

4- ORAN (RASYO) ANALİZİ

Oran analizi ile mali tablolarda yer alan tutarların nispi (oransal) ilişkileri incelenerek işletmenin mali durumu konusunda bilgi edinilir.

Bu yöntemde anlamlı ilişki içinde bulunan kalemler seçilerek birbirleriyle oranlanır, benzer işletme oranlarıyla veya genel standartlarla karşılaştırılarak işletmenin mali durumu yorumlanır.

Oran analizi, mali tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin matematiksel ifadesi olarak tanımlanabilir. Hesaplanan oranlar yüzde veya katı biçimde ifade edilir.

Her sektörün kendisine özgü özellikleri vardır. Bu özellikler mali durum ve faaliyet sonuçları arasındaki ilişkileri belirler. Bu nedenle belli bir sektördeki işletmenin başarısını ölçmede bu sektöre ait standart oranlarla karşılaştırma en anlamlı sonucu verir.

Oran analizleri yoluyla işletmenin iktisadi ve mali yapısı, karlılığı, verimliliği, iktisadi varlıkların etkin kullanımı, likiditesi vb. konularda önemli ve anlamlı bilgiler elde edilir.

Mali tablo kalemleri arasındaki ilişkileri gösteren çok sayıda oran hesaplamak mümkündür. Hesaplanan oran sayısı ne olursa olsun, mali analizde kullanılacak oran sayısı yapılacak mali analizin amacına göre değişir. Örneğin kredi değerinin tespitinde kullanılacak oranlarla, karlılık durumunun değerlendirilmesinde kullanılacak oranlar birbirinden farklıdır.

Oranların Sınıflandırılması

1. Likidite Oranları
2. Mali Yapı Oranları
3. Varlık Kullanım Oranları
4. Karlılık Oranları
5. Borsa Performans Oranları

1. Likidite Oranları

Likidite oranları, işletmelerin kısa vadeli borç ödeme gücünü ölçme veya diğer bir deyişle kısa vadeli borçlarını zamanında ödeyip ödeyemeyeceğinin tespitinde kullanılır.

Aynı zamanda likidite oranları işletmelerin net işletme sermayelerinin yeterli olup olmadığını tespit içinde bir ölçü olarak kullanılır.

Likidite oranları bilanço kalemleri arasındaki miktar ilişkilerini dikkate alarak hesaplanır. Bu nedenle oranlara bakarak likidite durumu konusunda bir karara varmadan önce varlıkların kalitesinin de gözden geçirilmesi gerekir.

Dönen Varlıklarla, Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar arasındaki ilişkileri gösteren üç temel oran vardır. Bunlar cari oran, likidite oranı (asit test oranı) ve nakit orandır. Likidite oranlarını yorumlarken likiditeyle ilgili diğer bazı oranlardan da yararlanmak gerekir. Likidite oranlarını destekleyici nitelikte bu oranlar, alacakların ortalama tahsil süresi, alacak devir hızı, stok devir hızı, işletme sermayesi devir hızı vb. oranlardır.

Dönen Varlıklar

$$\text{a) Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Dönen Varlıklar ile Kısa Vadeli Kaynaklar arasındaki ilişkiyi gösteren orandır. Kısa vadeli yabancı kaynakların ödenmesinde herhangi bir sıkıntıya düşülüp düşülmeyeceği konusunda bir fikir veren cari rasyo, dönen varlıkların kısa vadeli borçlara oranlanması suretiyle bulunur ve en çok kullanılan rasyoların başında gelir.

Cari oran, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü gösterir. Her sektörde farklı olmakla birlikte, bu oranın 2 olması (az gelişmiş ülkelerde 1,5) genellikle yeterli kabul edilir.

Oran işletmenin her 1 TL'lik borcuna karşılık ne kadar dönen varlığa sahip olduğunu gösterir. Cari oranın yüksek olması işletmenin borç ödeme gücünün de yüksek olduğunu göstergesi olarak kabul edilir. Ancak oranın çok yüksek olması kredi verenlerin lehine olurken, işletme lehine kabul edilmez. Oranın yüksek olması işletmede atıl fon bulunduğuna, kaynakların etkin kullanılmadığına işaret eder.

Dönen Varlıklar - Stoklar

$$\text{b) Likidite Oranı} = \frac{\text{Dönen Varlıklar - Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Likidite oranı (asit test) işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme günü gösterir. Stokları dönen varlıklardan ayırdığı için daha kesin bir orandır. Ödeme gücünün belirlenmesinde stokların paraya çevrilmeme riskini ortadan kaldırmaktadır. Stokların paraya çevrilmesinde bir belirsizlik vardır. Bu oran işletmenin satışları durduğunda kalan dönen varlık kalemleri ile kısa vadeli borçların karşılanıp karşılanamayacağını gösterir. Oranın 1 olması işletmenin kısa vadeli borçlarını tamamını nakit ve kısa sürede nakde dönüştürmesi mümkün olan iktisadi kıymetlerle ödeyebileceğini gösterir.

Oran 1'in altına düştüğü takdirde borç ödeme gücü açısından bir zayıflamanın söz konusu olduğunu söylemek mümkündür.

Hazır Değerler + Menkul Kıymetler

$$\text{c) Nakit Oran} = \frac{\text{Hazır Değerler + Menkul Kıymetler}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Nakit oranı, (disponibilite oranı) para ve benzeri dönen varlık kalemlerinin kısa vadeli yabancı kaynaklara bölünmesi suretiyle hesaplanır. Bu oran işletmenin mevcut hazır değerlerin kısa vadeli yabancı kaynakları ne ölçüde karşılandığını gösterir. Diğer likidite oranlarına göre daha hassas bir orandır.

Bu oran işletmenin satışlarının durması ve alacaklarında da tahsil edilememesi durumunda kısa vadeli borçların ne kadarlık kısmını karşılayabildiğini gösterir.

Genellikle 0,20 ve üstü olması yeterli kabul edilir. Oranın 1 olması işletmenin tüm kısa vadeli borçlarını para ve para benzeri iktisadi kıymetlerle ödeyebileceğini gösterir.

2. Mali Yapı Oranları (Kaldıraç Oranları)

Bu grupta işletmenin mali yapısının ve uzun vadeli borç ödeme gücünün göstergesi olan oranlar yer alır. Bu oranlar varlıkların ne kadarlık kısmının kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklarla ne kadarlık kısmının ise öz kaynaklarla finanse edildiğini, öz kaynaklarla yabancı kaynaklar arasında uygun bir denge bulunup bulunmadığını tespit için kullanılır.

Mali yapıyla ilgili oranlar işletmenin faaliyetlerini zararlar kapatması, varlıkların değerinin düşmesi ve beklediği nakit hareketlerinin gerçekleşmemesi durumunda, yabancı kaynakları zamanında ödeyip, ödeyemeyeceği konusunda önemli bilgiler sağlar.

$$\text{a) Yabancı Kaynak Oranı} = \frac{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}{\text{Pasif Toplamı (Aktif Toplamı)}}$$

Bu oran, işletmenin aktiflerinin ne kadarlık kısmının yabancı kaynakla finanse edildiğini gösterir. Kaldıraç oranı olarak ta bilinen bu oran tüm borç toplamının pasif toplamına bölünmesi suretiyle hesaplanır. Bu oranın % 50 civarında olması normal karşılanabilir. Oranın yüksek olması işletmenin riskli bir şekilde finanse edildiğini gösterir. Ülkemizde bu oran %70 civarındadır. Yüksek oran kredinin riskini artırır, kredi kullanan işletmeyi de güç durumda bırakabilir.

$$\text{b) Öz Kaynak Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Pasif Toplamı (Aktif Toplamı)}}$$

Bu oran, işletme varlıklarında yüzde kaçının ortaklar veya işletme sahibince finanse edildiğini gösterir. Orta ve uzun vadeli kredi analizlerinde işletmenin kredi değerini tespit amacıyla yaygın olarak kullanılır. Oranın yüksek olması işletmenin uzun vadeli yabancı kaynakları ile bunların faizlerini ödemedeki güçlüğüyle karşılaşma ihtimalinin zayıf olduğunu gösterir. Bu oranın % 50 civarında olması normal karşılanabilir. Ülkemizde bu oran %30'lar civarındadır.

$$\text{c) Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}{\text{Öz Kaynaklar Toplamı}}$$

İşletmenin öz kaynakları ile yabancı kaynakları arasındaki oranı gösterir. Oranın 1 olması borç dengesi açısından yeterli görülür. 1'den küçük olması işletme faaliyetlerinde kullanılan iktisadi varlıkların büyük kısmının öz kaynak ile finanse edildiğini gösterir.

$$\text{c) Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Oranı} = \frac{\text{Kısa Vad. Yab. Kayn. Toplamı}}{\text{Pasif Toplamı (Aktif Toplamı)}}$$

Bu oran, iktisadi varlıkların ne kadarlık bölümünün kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Pasif içinde kısa vadeli yabancı kaynakların ağırlığını gösteren bir orandır. Bu

oranın 1/3 (%33) seviyesini pek aşmaması uygun olur. Oranın yüksek olması aktiflerin büyük bölümünün kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir.

$$d) \text{ Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Oranı} = \frac{\text{Uzun Vad. Yab. Kayn. Toplamı}}{\text{Pasif Toplamı (Aktif Toplamı)}}$$

Bu oran, iktisadi varlıkların ne kadarlık bölümünün uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Pasif içinde uzun vadeli yabancı kaynakların ağırlığını gösteren bir orandır. Bu oranın 1/6 (%17) seviyesini pek aşmaması uygun olur.

$$e) \text{ Yabancı Kaynaklar Vade Yapısı Oranı} = \frac{\text{Kısa Vad. Yab. Kayn. Toplamı}}{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}$$

Kısa vadeli yabancı kaynakların, toplam yabancı kaynaklar içindeki nispi önemini tespit etmek için hesaplanan bir orandır. Bu oran genel standart olarak 2/3 (%67) dolayında olması kabul edilir.

Diğer Mali Yapı Oranları

$$1- \text{ Ticari Borç Devir Hızı} = \frac{\text{Satılan Malın Maliyeti}}{\text{Ortalama Ticari Borçlar}}$$

Ortalama Ticari Borçlar = (Dönem başı tic. Borçlar + Dönem sonu Tic. Borçlar) / 2

Ticari borç devir hızı, ticari borçların yılda kaç defa ödendiğini gösterir. Devir hızının düşük olması beklenir.

$$2- \text{ Ticari Borçların Ortalama Ödeme Süresi} = \frac{365}{\text{Ticari Borçlar Devir Hızı}}$$

Bu oran işletmenin ticari nitelikteki alışlarından doğan borçlarını ortalama kaç gün sonra ödediğini gösterir.

$$3- \text{ Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Duran Varlıklar (Net)}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Bu oran, duran varlıkların ne kadarlık bölümünün öz kaynak ile finanse edildiğini gösterir. Oranın 1 civarında olması arzu edilir. Oran 1'den büyük olursa duran varlıkların bir bölümü yabancı kaynaklarla finanse edilmiş demektir.

$$4- \text{ Maddi Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Maddi Duran Varlıklar (Net)}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Bu oran, maddi duran varlıkların ne kadarlık bölümünün öz kaynak ile finanse edildiğini gösterir. Oranın 1'den küçük olması arzu edilir. Bunun anlamı maddi duran varlıkların tamamının öz kaynak ile finanse edilmesidir.

$$5- \text{ Banka Kredilerinin Aktif Toplamına Oranı} = \frac{\text{Banka Kredileri}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

Bu oran, aktiflerin ne kadarlık bölümünün banka kredileriyle finanse edildiğini ortaya koyar.

3. Varlık Kullanımı Oranları (Faaliyet Oranları)

Bu grupta yer alan oranlar işletmenin sahip olduğu ve faaliyetlerini gerçekleştirmede kullandığı iktisadi kıymetlerin ne ölçüde etkin kullanıldığını tespit etmede kullanılır.

$$a- \text{ Alacak Devir Oranı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Ticari Alacaklar}}$$

$$\text{Ortalama Ticari Alacaklar} = (\text{D.başı Ticari Alacaklar} + \text{D.sonu Ticari Alacaklar}) / 2$$

Alacakların yılda kaç defa tahsil edildiğini gösterir. Alacak devir hızı arttıkça alacakların likidite değeri artar.

Bu oran işletmenin alacaklarının paraya dönüşüm çabukluğunu, dolayısıyla likiditesini gösterir. Oranın büyümesi alacak devir hızının arttığını (yani vadelerin kısaldığını), küçülmesi ise devir hızının düştüğünü (vadenin uzadığını) gösterir.

$$b- \text{ Alacakların Ortalama Tahsil Süresi} = \frac{360}{\text{Alacak Devir Hızı}}$$

veya

$$\text{Alacakların Ortalama Tahsil Süresi} = \frac{\text{Ticari Alacaklar}}{\text{Ortalama Günlük Net Satışlar}}$$

$$\text{Ortalama Günlük Net Satış} = \text{Net Satışlar} / 360$$

$$c- \text{ Stok Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Stoklar}}$$

$$\text{Ortalama Stoklar} = (\text{D.başı stok} + \text{D.sonu Stok}) / 2$$

Stokların bir yıl içerisinde kaç defa devrettiğini gösteren stok devir hızıdır. Stok devir hızı analizinde amaç stok olarak tutulan bu varlıkların firma tarafından ne kadar hızla üretim içinde tüketildiği ve satışa hazır hale getirildiği görebilmektir. Bu şekilde stokların belli bir dönem içinde kaç kere yenilendiği ortaya çıkar.

Stok devir hızları için genel kabul gören belli bir oran, endüstri ve sektörler arasındaki teknik farklılıklarından dolayı saptanamaz; fakat bulunan oran geçmiş dönemler, aynı

sektör/endüstrideki diğer şirketler ve sektör/endüstri ortalaması ile karşılaştırılarak anlamlı sonuçlara ulaşılabilir.

$$d- \text{ Stok Devir Süresi (gün) } = \frac{360}{\text{Stok Devir Hızı}}$$

Stokların devir süresi, stok devir hızının gün bazına çevrilmiş halidir ve bize stok devir hızıyla aynı sonuçları vermektedir. Fakat sonuçları gün olarak verdiği için şirketlerin stoklarını ortalama kaç günde elden çıkarttıklarını göstermektedir.

$$e- \text{ Aktif Devir Hızı } = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

Bu oran işletmenin aktif varlıklarının kaç katı satış yaptığını gösterir. Aktif devir hızının yüksek olması olumludur. Bu oran büyük sanayi işletmelerinde 2, küçük sanayi işletmelerinde 2-4 arasında olması uygundur.

$$f- \text{ Duran Varlık Devir Hızı } = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Duran Varlıklar (Net)}}$$

Duran varlık devir hızı, duran varlıklara yapılan yatırımın seviyesini belirlemeye yardımcı olur. Oranın düşme eğilimi göstermesi kapasite kullanım oranının düştüğünü, duran varlıkların verimli kullanılmadığını gösterir. Genel olarak 2 olması yeterlidir.

$$g- \text{ Öz Kaynaklar Devir Hızı } = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Bu oran öz kaynakların ne ölçüde verimli kullanıldığının tespit edilmesinde kullanılır. Oranın çok yüksek olması işletmenin faaliyetlerini büyük ölçüde borçlanmak suretiyle finanse ettiğini gösterir.

4. Karlılık Oranları

Karlılık oranları, şirketin gerek bir bütün olarak tüm faaliyetlerinde karlı çalışıp çalışmadığını, gerekse her temel faaliyetinin verimliliğinin ölçülüp yorumlanmasında kullanılan oranlardır. Bu oranlar işletmenin ne ölçüde etkin yönetildiği konusunda nihai bilgi sağlar.

$$a- \text{ Öz Kaynak Net Karlılık Oranı } = \frac{\text{Dönem Net Karı}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Bu oran işletmenin öz kaynak karlılığını gösterir. Yani özkaynakların ne derece etkin ve verimli olarak kullanıldığı tespit için kullanılır.

$$b- \text{ Öz Kaynak Karlılık Oranı } = \frac{\text{Dönem Karı}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Vergi öncesi karın (brüt kar) öz kaynaklara oranı vergi yükünden kaynaklanabilecek hataların önüne geçilmesine imkân verir.

$$\text{c- Brüt Satış Karı Oranı} = \frac{\text{Brüt Satış Karı}}{\text{Net Satışlar}}$$

İşletmenin satış karlılığını gösterir. Bu oranın yüksek olması yanında değerlerin tutarları da önemlidir. Oranın yükselmesi işletmenin lehine yorumlanır.

$$\text{d- Faaliyet Karı Oranı} = \frac{\text{Faaliyet Karı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Satışlar üzerinden faaliyet karlılığını gösterir ve işletmenin ana faaliyetlerinin ne ölçüde karlı olduğunu tespit için kullanılır. Oranın yüksek olması işletmenin ana faaliyetinin karlı, verimli olduğunu gösterir.

$$\text{e- Dönem Karı Oranı} = \frac{\text{Dönem Karı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Dönem karı veya zararının (brüt Kar) net satışlar içindeki oranını gösterir. Oranın yüksek olması olumludur.

$$\text{f- Dönem Net Karı Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Karı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Bu oran işletme faaliyetlerinin net verimliliği konusunda bilgi verir. Yüksek olması olumludur.

$$\text{g- Satışların Maliyeti Oranı} = \frac{\text{Satışların Maliyeti}}{\text{Net Satışlar}}$$

Satış tutarı içinde satışların maliyet oranını gösterir. Bu oranın düşük olması olumludur.

$$\text{h- Finansman Giderleri Karşılama Oranı} = \frac{\text{Fin. Giderleri + Dönem Karı}}{\text{Finansman Giderleri}}$$

Oran işletmenin ödemek mecburiyetinde olduğu finansman giderlerini kaç kere kazandığını gösterir. İşletmenin finansman giderlerini hiç sıkıntıya düşmeden ödeyebilmesi için genel olarak finansman giderleri ve vergiden önceki karının finansman giderlerinin 8 katı olması gerektiği kabul edilir.

$$\text{h- Ekonomik Verimlilik Oranı} = \frac{\text{Fin. Giderleri + Dönem Karı}}{\text{Pasif Toplamı}}$$

Bu oran işletmenin kullandığı tüm kaynakların ne ölçüde verimli ve etkin kullanıldığını tespit amacıyla kullanılır.

5. Borsa Performans Oranları

İşletmenin Toplam Borsa Değeri

$$a- \text{Fiyat / Kazanç Oranı} = \frac{\text{İşletmenin Toplam Borsa Değeri}}{\text{Dönem Net Karı}}$$

İşletmenin Toplam Borsa Değeri = Bir hissenin borsa fiyatı x hisse senedi sayısı

Bu oran, hisse senedi başına kar payı ile hisse senedinin borsa değeri arasındaki bağıntıyı tespit amacını güder. Bu orandan daha çok işletmeye yatırım yapmış olanlarla yatırımda bulunmak isteyenler yararlanır.

Dönem Net Karı

$$b- \text{Hisse Senedi Başına Kar Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Karı}}{\text{Hisse Senedi Sayısı}}$$

Oranın yüksek olması hissedarlar açısından olumludur.

Dağıtılan Kar (Temettü)

$$c- \text{Kar Dağıtım Oranı} = \frac{\text{Dağıtılan Kar (Temettü)}}{\text{Dönem Net Karı}}$$

İşletmenin Toplam Borsa Değeri

$$d- \text{Piyasa Değeri – Defter Değeri Oranı} = \frac{\text{İşletmenin Toplam Borsa Değeri}}{\text{Öz Kaynaklar Toplamı}}$$

İşletmenin borsa değerinin işletmenin öz kaynaklarının kaç katı olduğunu gösterir. Kat sayı büyüdükçe hisse senedinin fazla değer kazandığı anlamı çıkar.

BİLANÇO		
	2013	2014
AKTİF		
Hazır Değerler	11.000,00	18.000,00
Menkul Kıymetler	153.000,00	35.000,00
Ticari Alacaklar	118.000,00	316.000,00
Stoklar	38.000,00	98.000,00
Diğer Dönen Varlıklar	21.000,00	37.000,00
Dönen Varlıklar Toplamı	341.000,00	504.000,00
1. Maddi Duran Varlıklar (Brüt)	111.000,00	360.000,00
2. Birikmiş Amortismanlar (-)	-35.000,00	-120.000,00
Duran Varlıklar Toplamı	76.000,00	240.000,00
AKTİF TOPLAMI	417.000,00	744.000,00
PASİF		
Mali Borçlar	33.000,00	72.000,00
Ticari Borçlar	36.000,00	60.000,00
Diğer Borçlar	18.000,00	25.000,00
Borç ve Gider Karşılıkları	45.000,00	60.000,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Toplamı	132.000,00	217.000,00
Mali Borçlar	44.000,00	137.000,00
Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Toplamı	44.000,00	137.000,00
Sermaye	12.000,00	140.000,00
Sermaye Yedekleri	37.000,00	42.000,00
Kar Yedekleri	19.000,00	63.000,00
Dönem Net Karı	173.000,00	145.000,00
Özkaynaklar Toplamı	241.000,00	390.000,00
PASİF TOPLAMI	417.000,00	744.000,00

GELİR TABLOSU		
	2013	2014
Brüt Satışlar	430.000,00	810.000,00
Satış İndirimleri (-)	16.000,00	21.000,00
Net Satışlar	414.000,00	789.000,00
Satışların Maliyeti (-)	192.000,00	380.000,00
Brüt Satış Karı veya Zararı	222.000,00	409.000,00
Faaliyet Giderleri (-)	70.000,00	234.000,00
Faaliyet Karı veya Zararı	152.000,00	175.000,00
Diğ. Faal. Olağan Gelir ve Karlar	98.000,00	102.000,00
Diğ. Faal. Olağan Gider ve Zararlar	5.000,00	10.000,00
Finansman Giderleri (-)	12.000,00	39.000,00
Olağan Kar veya Zarar	233.000,00	228.000,00
Olağan Dışı Gelir ve Karlar	1.000,00	9.000,00
Olağan Dışı Gider ve Zararlar	6.000,00	25.000,00
Dönem Karı veya Zararı (-)	228.000,00	212.000,00
Dön. Kar Vergi ve Diğ. Yas. Y. K.	55.000,00	67.000,00
Dönem Net Karı veya Zararı	173.000,00	145.000,00

SEÇİLMİŞ ORANLAR				
ORAN ADI	LİKİDİTE ORANLARI	STANDART ORAN	2013	2014
Cari Oran	Dön.Varlıklar / Kısa Vad.Yab. Kaynaklar	1,5-2	2,58	2,32
Likidite Oranı	(Dön.Varlıklar - Stoklar) / Kısa Vad. Yab. Kaynaklar	1	2,30	1,87
Nakit Oran	(Hazır Değerler + Menkul Kıym.) / K.V. Yab. Kaynakl.	0,2	1,24	0,24
ORAN ADI	FAALİYET ORANLARI	STANDART ORAN	2013	2014
Alacak Devir Hızı	Net Satışlar / Ortalama Ticari Alacaklar ((D.B.Tic.Alac. + D. S.Tic. Alacak.)/2)		3,51	3,64
Alacak Ort.Tahsil Süresi (gün)	365 / Alacak Devir Hızı		104	100
Stok Devir Hızı	Net Satışlar / Ortalama Stoklar ((D.B.Stok + D.S.Stok) / 2)		10,89	11,60
Stok Devir Süresi (gün)	365 / Stok Devir Hızı		34	31
Aktif Devir Hızı	Net Satışlar / Aktif Toplamı	2-4	0,99	1,06
ORAN ADI	MALİ YAPI ORANLARI	STANDART ORAN	2013	2014
Yabancı Kaynak Oranı	Toplam Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı	50%	0,42	0,48
Öz Kaynak Oranı	Öz Kaynaklar / Pasif Toplamı	50%	0,58	0,52
Finansman Oranı	Toplam Yab. Kaynaklar / Öz Kaynaklar	1	0,73	0,91
Kısa Vad.Yab.Kaynak Oranı	Kısa Vad. Yab.Kaynak / Pasif Toplamı	0,33	0,32	0,29
Uzun Vad.Yab.Kaynak Oranı	Uzun Vad. Yab.Kaynak / Pasif Toplamı	0,17	0,11	0,18
ORAN ADI	KARLILIK ORANLARI	STANDART ORAN	2013	2014
Brüt Kar Oranı	Brüt Satış Kan / Net Satışlar		0,55	0,27
Faaliyet Karı Oranı	Faaliyet Kan / Net Satışlar		0,37	0,22
Net Kar Oranı	Dönem Net Karı / Net Satışlar		0,42	0,18
Öz Kaynak Karlılık Oranı	Dönem Net Karı / Öz Kaynaklar		0,72	0,37
Aktif Karlılık Oranı	Dönem Karı / Aktif Toplamı		0,41	0,19

Kaynaklar

- 1- http://www.aktifonline.net/finansal_tablolar_analizi_ders_notlari.pdf
- 2- <http://www.muhasibedersleri.com/finansal-yatirim/fon-akim-tablosu.html>
- 3- <http://www.webmuhasibe.com/Konular/fonaktabcik.htm>
- 4- Dr. Okan Acar; <http://www.okanacar.com/2012/10/mali-analiz-yatay-analiz-ve-dikey.html>

Sadık AZMAN

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir